ژبدود او لیکدود

(اړین لوستونه)

لیکوال

کامران منگل

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کتاب پېژندنه :

د کتاب نوم : ژبدود او لیکدود (اړین لوستونه)

لیکوال : کامران منګل

کمپوز او اوډون: شېراغا هېوادمل

خپرندوی : په خپله لیکوال

تیراژ : ۱۰۰۰ ټوکه

چاپځای : کابل - افغانستان

چاپکال : ۱۳۹٦ هـ ش (۲۰۱۸م)

فېسبوک پـتـې:

www.facebook.com/kamran-mangal

www.facebook.com/shir-agha-hewadmal

برېښنا لیک: shiraghahiwadmal@gmail.com

دا ځای په ښودلو سره د کتاب د خپرولو رښته ټولو پښتو پالو ته خوندي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

هغوی ته،چې د ژبې پر بډ د وبال او تنګلید پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

لړلیک..مخ
(سریزه)..۱

لومړی خپرکی

ژبه.. ۲
پښتو ژبه.. ۲
د ژبې ارزښت.. ۲
پښتو ابېڅې.. ۶

دویم خپرکی

مورفیم.. ۹
تاړي.. ۱۰
نوم.. ۱۶
کړونه.. ۱۸
ستاینوم.. ۲۹
نومځری.. ۳۶
کړول.. ۳۹
ستربل او وستربل.. ۴۰
اړیکوییکي.. ۴۳

درېیم خپرکی

(نرمه ی + بېلگې ٤٦
(اوږده ي + بېلگې ٤٩
(ځرگنده ي + بېلگې ٥٤
(لکۍ واله ۍ + بېلگې ٥٧
(همزواله ئ + بېلگې ٦١
(نرمه او که اوږده ي ٦٢
(نرمه ی او که لکۍ واله ۍ ٦٣
(لکۍ واله ۍ او که همزواله ئ ٦٤
- (دې- دی-ده-دي ٦٥
(په کومو حالتونو کې د نرینه او ښځینه نومونو ٦٧
(د" د "او" له "سربلونه ٧٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

(کــړاوړون ۷۳
(د یېګانو کومه بڼه سمه ده؟.. ۷۶
(کله یو او کله دوه واوونه؟... ۷۹
(لنډ توپیرونه ۸۱
(په او پر توپیر + بېلګې ۸۴
(د په کې او پکې توپیر + بېلګې...................................... ۸۶
(د په خپله او پخپله توپیر + بېلګې ۸۷
(د په خوا او پخوا توپیر + بېلګې...................................... ۸۸
(د له خوا او لخوا توپیر + بېلګې...................................... ۸۹
(د چېرې او چېرته توپیر + بېلګې..................................... ۹۰
(د هم داسې او همداسې توپیر + بېلګې ۸۲
(که نه او کنه توپیرونه ۹۳
ستاینومونه په ی،ې او ۍ ۹۴
د پښتنو ټبرونه.. ۹۷
٠کله په یز او په یځ.. ۹۷
(نومونه په څ ۹۸
(نومونه په ځ ۱۰۰
(نومونه په ز ۱۰۱
(نومونه په ښ ۱۰۲
(نومونه په ړ ۱۰۳
(نومونه په ژ... ۱۰۴
(نومونه په ڼ.. ۱۰۵
سم ځوابونه،کړاونه... ۱۰۶
وییپانګه.. ۱۱۹
اخځلیک ۱۲۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

سريزه

پښتو ژبه چې د آريايي ژبو څخه ګڼل کيږي يوه له بډايه او لرغونې ژبه ده،چې د منځته راتلو مخينه يې زرګونو کلونو ته رسيږي او په هر مهال ورته وييونکو يې چوپړ او تر مونږ يې ژوندۍ را رسولې ده

او زمونږ د نېکونو د چوپړونو پايله ده،چې نن مونږ د يوې ژوندۍ ژبې څښتنان يو. د کړکېښن په اوږدو کې پښتو له ځلېدا او ځوړتيا سره د وخت واکمنو مخ کړې ده،خو له ښه مرغه د ژمنو پښتنو د هڅو او بلهاريو له لامله پښتو خپل ټيکاو او پايښت وساته او نن د ژونديو ژبو په ليکه کې خپله ځلا نورو ته ښيي،خو دا بهير بيا هم له ستونزو او ننګونو خالي نه دی،بلکې پر وړاندې يې ډېرې نادودې اوس هم شتون لري،چې د هڅو او زيار له کولو پرته يې هوارول ستونزمن دي.

د کره پښتو د زده کړې په پار د يېګانو زده کړه او په ليکنې کې يې په بشپړه توګه کارول هغه څه دي،چې نن يې ارزښت ټولو ته جوت دی او هغوی چې دې برخې ته يې پام نه دی کړی نن يې په ليکنو کې له ورايه ستونزې جوتيږي او د ليکنې نيمګړتيا يې ټولو ته برېښي. ددې کتاب لوستل به له لوستونکو سره مرسته و کړي،چې د يېګانو د ارزښت او کارونې باندې و پوهيږي او په ليکنيزو توپيرونو يې ځانونه پوه کړي،څو يې د غږيز ورته والي په اړخ کې يې تر ډېره ستونزې ځواب شي چې دا غږيز توپيرونه د(كه نه)او (کنه)، (پخوا) او (په خوا)او په ډېرو نورو برخو کې څېړل شوي دي،چې لوستل يې ګټور او په ليکنو کې يې د توپيرونو پېژندل ډېر اړين دی او دا ننښېر(اثر) مو د ښې ليکنې لوري ته ځيروي،چې د ليکنې ژبه يې ساده او د مهال له اړتياوو او د کره پښتو پالنې د بهير سره سمون لري.

پښتو ژبه زمونږ پېژند دی،نو پالنه يې د ټولو پښتنو ايماني دنده ده.څو خپله ژبه د سيالي او ټولنه کې د لا غوړېدو جوګه کړو.

په پښتنې مينه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی څپرکی

ژبه

ژبه په رښتينې بڼه يوه ټولنيزه،کلتوري ښکارنده (پديده) ده او په ټوليزه توګه د ټولنې د غړو ترمنځ هر ډول وسيله او اړيکې ژبه بلل کېږي که دغه اړيکې په اشاروي توګه دي او يا د ښنبو له لارې او يا د يو لړ ويزو او اوريزو سمبولونو يوه ټولګه ژبه بلل کېږي،چې هر يو يې زمونږ د ذهني انځور استازيتوب کوي.

پښتو ژبه:

د ګران هېواد افغانستان په خاوره کې دننه او ترې بهر نورو سيمو کې د ارکيالوژيکي څېړنو او پلټنو په پايله کې څېړونکو ته دا جوته شوه،چې افغانستان د لرغونو آريايي توکمونو زانګو او ټاټوبی دی،چې پښتو هم د آريايي ژبو له ډلې څخه ژوندۍ او بډايه ژبه بلل کېږي.

د ژبې ارزښت:

د يوې ژبې د پاللو او ورته چوپړ کولو ارزښت په دې کې دی،چې همدغه ژبه خپلو وييونکو ته پېژند ور ښني او که وګورو د نړۍ د ډېری توکمونو نومونه د هغوی ژبو پورې اړوند دي،چې په دې برخه کې له پښتو ژبې نه د پښتون توکم نوم رينبه لاسته راځي،له عربي څخه د عربانو،له انګرېزي څخه د انګرېزانو او ډېری نور...چې دلته يې يادونه ګرانه ده،خو دا رښتيا راته جوتوي چې له ژبې پرته يو توکم خپل پېژند او ژوند له لاسه ورکوي او دننۍ نړۍ ډېری توکمونه پر نورو د برلاسي وسيله ژبنی يرغل ګڼي،چې له ځانه سره کلتور،دودونه ملي نګېرنې او وياړونه له منځه وړي او يو ولس په اسانۍ له

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځه ځي،چې ددې بدمرغۍ د مخنيوي لپاره د پښتو پاللو ته ډېره اړتيا نګېرل کيږي.

د ژبې اړخونه:

ګړنۍ ژبه .... زبان ګفتاري

ليکنۍ ژبه ..... زبان نوشتاري

هره ژبه يوه ګړنۍ او يوه کره ليکنۍ بڼه لري.

ګړنۍ ژبه ډېر بېلابېل ډولونه لري، چې ګړدودونه ورته ويلی شو .ياده ژبه په ورځني او کورني ژوند کې د ټوليزو خلکو په منځ کې کارول کيږي .ګړنۍ ژبه، څنګه چې يې له نومه جوتيږي، د ګړېدو (غږېدو) يا خبرې کولو پر مهال کارؤل کيږي .د هرې لرې سيمې ګړنۍ ژبه وينګيز(تلفظي) توپير لري. موږ چې وايو، هر کلومتر ژبه کې بدلون راځي .په ليکنۍ يا کتابي ژبه کې ګړنۍ يا ګړدوديزه بڼه نه کارول کيږي، پرته له استوزو(مسېجونو او چټونو)څخه چې هلته يې ځينې و ګړي کاروي.

ادبي/ کره ژبه بيا ډېرى ليکنۍ يا کتابي ژبه وي .نوموړې ژبه د ژبپوهنې پر بنسټ منځ ته راځي او د ټولو ويونکو/لوستونکو لپاره يؤ ډول وي .کره ژبه له دوو اړينو برخو څخه جوړه ده، چې يوه يې چې يوه يې معياري ليکدود لو بل يې ژبدود،په بله وينا کره پراخه ژبه بايد د ليکدود او ژبدود له مخې سمه وي .ادبي/ کره ژبه د ښوونځيو، د کتابتونو، د رسنيو، د ادارو، د دوترونو، د اقتصاد، د ټکنولوجۍ، ساينسپوهنې ، درملپوهنې او دپوهې د ټولو برخو ژبه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Manner of Articulationپه وتونځي کې د غږ د ادا ډول Plosive تم

Fricative موښلی

Affricate تم موښلی

Approximant نسبي تقريبي

Lateral اړخيز

Trills رپېدونکی/رپاند

Tap and Flap ترپ او پرپ

Nasal پزيز/سپېږميز

Lateral Fricative اړخيز موښلی

Lateral Approximant اړخيز نسبي تقريبي

Place of Articulationد غږ وتونځی

Bilabial شونډيز/غبرگ شونډيز

Labiodental شونډغاښيز

Dental غاښيز

Alveolar ورييز

Postalveolar شاورييز

Retroflex غبرگژبيز

Palatal کلک تالوييز

Velar نرم تالوييز

Uvular ژبۍ ييز

Pharyngeal فرنجيل/ پښتو ژباړه نه لري

Glottal ستونيز

voiced غږن

unvoiced ناغږن

vowel خپلواک غږ

consonant بېواک غږ

diphtong غبرگغږ

څ= ورييز، تم مبنلی، ناغږن، بېواک

ځ= ورييز، تم مبنلی، غږن، بېواک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ= کلک تالوييز، مبنلی، ناغږن، بېواک

خ= نرم تالوييز، مبنلی، ناغږن، بېواک

ږ= کلک تالوييز، مبنلی، غږن، بېواک

ڼ= غبرګژبيز، پزيز، غږن، بېواک

ټ= غبرګژبيز، تم، ناغږن، بېواک

ډ= غبرګژبيز، تم، غږن، بېواک

ړ= غبرګژبيز، نسبي تقريبي، غږن، بېواک

خپلواک غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د وينګ يا ادا په وخت کې د هوا جريان په خوله کې له هېڅ ډول خنډ سره نه مخامخېږي - يانې په پوره ډول ازاد وي.

خپلواک غږونه:

زور ه a

زورکی ه ə

اوږد و o

لنډ و u

ا ā

اوږده ې e

څرګنده ي i

بېواک يا کانسوننټ غږونه هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جريان خنډېږي - يانې د هوا جريان پر وړاندې خنډ رامنځته کېږي.

بېواک غږونه:

چ/ج/خ/څ/ځ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/بېوا ک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

غبرګغږونه:

ay < ی : سړی، نری (زور + ی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

āy < ا + ی : ځای، چای

əy < ی/ئ : ډوډۍ، راشئ (زورکي + ی)

āw < ا + و : کړاو، پړاو

oy < اوږد و+ ی: زوی، لوی

uy < لنډ و + ی: خوی، بوی

ew < ې + و : دېو، غرېو

iw: < ي + و : تريو

aw: < زور + و : کنډو، پلو، يو

پښتو آبېڅې

آ،ا،ب،پ،ت،ټ،ج،چ،ځ،څ،خ،د،ډ،ر،ړ،ز،ژ،ږ،س،ش،ښ، غ،ک،ګ،ل،م،ن ،واو (اوږد واو لکه:مور،خور،ورور،تور) او (لنډ واو؛ لکه:زوم، پښتون، سمون)، ه،ی،ي،ې،ئ،ۍ

ځینې توري،چې په عربي وییونو کې کارېږي او نوره عربي توري دي؛ لکه:ث ، ح ،ذ,ص,ط,ظ,ع,ف,ق.

پر پښتو آبېڅې وييونه:

آبېڅې الفبا

اوښار

برېڅر

پانګه

تکړښت

ټاکل

جوله

چوپړ

خندا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څانګه
ځروبی
درنښت
ډنډ
ریبځ
ړوند
زر څانګه
ژبه
ږلۍ
سولمن
شال
ښکلی
غورځنګ
کلی
ګانده
لوښه
مړوند
نوښت

واو:
اوږد واو لکه:خور،مور،تور
لنډ واو:زوم،پښتون،سمون
هیله

ییګانې:سړی(نرمه ی)،ښېرا(اوږد ې)،سړي(څرګنده ي)،کړکۍ(لکۍ واله ۍ)،
راشئ چې امر دی(کړواله ئ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژبې نږه توري:

ټ، څ،ځ،ډ،ړ،ږ،ښ او ڼ دي.

ب،پ،چ،ژ د پښتو او پارسي ترمنځ گډ دي.

عربي نږه توري چې په عربي وييونو کې کارول کېږي.

ث،ح،ذ،ص،ض،ط،ظ، ع،ف،ق.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

مورفیم

د یوې ژبې تر ټولو کوچنی مانیز توکی یا عنصر دی، چې له دوو یا ډېرو فونیمونو یا غږونو جوړ وي .

په ټولیز ډول مورفیمونه په دوو ډلو وېشل کیږي، چې یو ډول یې خپلواک او بل ډول یې ناخپلواک مورفیمونه دی.

خپلواک مورفیم :

دا ډول مورفیمونه آزاد وي او په غونډله (جمله (کې یواځې او له یوې ځانګړې مانا سره راتلای شي لکه کتاب، هلک، غر او داسې نور .

ناخپلواک مورفیمونه

هغه مورفیمونه دي.چې خپلواکو مورفیمونو پورې تړل کیږي او هغوی مانا بدلوي .ناخپلواک یا هم تړلي مورفیمونه که چېرې یواځې په غونډله کې راشي، نو کومه ځانکړې مانا نه ورکوي.

د روښانولو لپاره یوه بېلګه:

هلکان :دغه نوم له یو خپلواک مورفیم" هلک "او له یو ناخپلواک مورفیم "ان "رغېدلی، چې هلک ډېرګړی (جمع) څرګندوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاړى:

ځنګه چې يې له نوم جوتيږي، يو تړلى يا ناخپلواک مورفيم دى، چې نومونو پسې تړل کيږي او يو نوې مانا لرونکى نوم پنځوي.
تاړى د نوم څرنګوالى، نوږى(جنس) او عدد ټاکي .تاړي په ټوليز ډول په دوو ډلو وېشل کيږي او هغه مختاړي او وروستاړي دي.

وروستاړي:

دا هغه تاړى دى، چې له يوې کليمې سره په پاى کې نښلول کيږي او ريښيز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځينې وروستاړي چې يو کړ پسې وتړل شي، نو يا يې فاعلي او يا يې نوميزه(اسمي)بڼه ټاکي .که ځينې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاينومونه ترې جوړوي .

١ (لاندېني فاعلي وروستاړي دي او په کړنه دلالت کوي :

ونى :ننوونى (چڼونى)، سپينوونى(چاکو ډوله آله، چې له مېوو او سابو پوستکى ليرې کوي)

ونکى/ وونکى / ونکې/ وونکې :شنونکى، ليدونکى، ښوونکى، کوونکى (چې په پاى کې يې اوږده ې وي، بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي)

ګر : بريدګر، کروندګر، کوډګر

اند(ه):انځوراند(رسام)،الوتاند(پيلوټ) که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼه څرګندوي

وال((ه): ولسوال، وسلوال، مينوال – – که ه زور ورزيات شي، نو بيا يې ښځينه بڼهجوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی(ه): ساتندوی، څارندوی (پولیس) – – که ه زور ورزیات شي، نو بیا يې ښځینه بڼه په اسانۍ سره پېژندل کېږي.
ې : د هغو ښځینه" فاعلي "نومونو په پای کې راځي، چې نرینه بڼه يې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي.

ي : د هغو نرینه" فاعلي "نومونو ډېرګړي (جمع) لپاره راځي، چې په نرمه ی پای ته سرېدلي وي لکه(سړی)یو – (سړي) ډېر.

ۍ : د هغو ښځینه نومونو په پای کې راځي، چې نرینه بڼه يې په نرمه ی پای ته رسېدلې وي لکه زمری (نر) – زمرۍ (ښځه)
داسې نور....

۲ (لاندېنی وروستاړی د کړ نومیزه(اسمي)بڼه ټاکي :
ونه/نه :کارونه(استعمال)، بندېدنه، لمانځنه، ټولونه، غوښتنه

۳ (لاندېني وروستاړي د ستاینومونو نومیزه بڼه ټاکي :
تیا :پراختیا، چوپتیا...
توب :بریالیتوب، ماشومتوب
والی :ستروالی، سپینوالی، یووالی...
والي :ولسوالي، ښاروالي...
ي :خوشالي، خوښي، هوښیاري...

۴ (لاندېني وروستاړي له نومونو څخه ستاینومونه جوړوي :
من/ منه : دغه وروستاړی د" لرلو " مانا ورکوي لکه هیلمن (هیله لرونکی)، اغېزمن، ستونزمن . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا يې ښځینه بڼه څرګندوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناک /ناکه : دغه وروستاړی د" کولو یا اغېز پرېښودو " مانا ورکوي لکه اغېزناک (اغېز کوونکی)، غوسناک، خطرناک . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه ځرگندوي

یز/ ییز/ یزه/ ییزه: دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه ټولنیز(د ټولنې اړوند)، سولییز، اړخیز، مانیز، نومیز . ... که ه زور ورزیات شي، نو بیا یې ښځینه بڼه ځرگندوي

يي :دغه وروستاړی اړوندتوب ښیي لکه برېښنایي، هوسایي، نشیي (نشه یي. ...)

ی :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې نرینه یوگړی(مذکر مفرد) نومونه ټاکي، لکه ښکلی هلک، بریالی سړی، وړوکی ماشوم

ي :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې نرینه ډېرگړی(مذکر جمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلي هلکان ، بریالي سړي ، وړوکي ماشومان

ۍ :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې ښخینه یو او ډېرگړی(مونث مفرد او جمع) نومونه ټاکي، لکه بریالۍ ښځې، نرۍ ونه...

ې :هغو ستاینومونو په پای کې راځي، چې ښخینه یو او ډېرگړی (مونث مفرد اوجمع) نومونه ټاکي، لکه ښکلې نجلۍ، وړوکې ماشومه...

ور/وره : دغه وروستاړی د" لرل "یا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي . لکه :
*زورور (له زور+ ور= زور لرونکی)
*سېکور (له سېک + ور=ډېره انرژي لرونکی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ین/ینه : دغه وروستاړی هم لکه ور د" لرل "یا" ترې جوړېدل " مانا ورکوي لکه :.

*زرین (زر+ین =طلایي /golden)

*لرګین (لرګی + ین =چې لرګی پکې کارول شوی وي یا له لرګیو جوړ وي)

د نوم یو -یا ډېرګړی ټاکي :

ونه : ډېری بې ساکښو شیانو په جمع کې :غر-غرونه، سیند -سیندونه، کتاب -کتابونه

ان : ډېری د ساکښو ژوندسورو په جمع کې راځي :کب-کبان، هلک-هلکان، لېوه- لېوان

ی : د نرینه نومونو یوګړی لپاره، چې پای غږ یې په ی پای ته رسېدلي وي؛ لکه: سړی، منګی، څپرکی

ې : د ښځینه ډېرګړي لپاره، چې یوګړی یې په زور ه پای ته رسېدلي وي؛ پای ته رسېدلی وي لکه ونه - ونې، منه-منې

ي : د نرینه نومونو ډېرګړی په پای کې، چې یوګړی یې په نرمه ی پای ته رسېدلی وي لکه سړی - سړي، منګی- منګي ...

ۍ: د هغوی ښځینه نومونو ډېرګړي لپاره، چې یوګړی یې هم په ۍ راغلی وي لکه ځولۍ- ځولۍ، ماڼۍ- ماڼۍ

ځانګړي وروستاړي:

دغه وروستاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري، خو واړه نومونه جوړوي :

تګ : خوځښت او یون ښیي لکه پرمختګ، شاتګ...

دود : توګه او طریقه ښیي لکه لیکدود، ژبدود...

ښت : خوځښت، پېښت، زړښت، اورښت...

نګ : ننګ،.غورځنګ، وینګ....

او : نیاو (انصاف)، ټینګاو (مقاومت)....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وی: په کړنه دلالت کوي لکه درناوی، رڼاوی،.غبرګاوی (فیډبیک...)
او داسې نور....

مختاړي :

دا هغه تاړی دی، چې له یوې کلیمې سره په پیل کې نښلول کیږي او ربښیز نوم له نوې مانا سره راوړي .ځینې مختاړي، د وروستاړو غوندې، چې یو کړ پسې وتړل شي، نو یا یې فاعلي او یا یې نومیزه (اسمي) بڼه تاکي .که ځینې وروستاړي نومونو پسې وتړل شي، نو ستاینومونه ترې جوړوي .

۱ (لاندېني مختاړي ترښتي (ترکیبي) ستاینومونه جوړوي :

بې: مختاړی + نوم لکه بېشمېره، بېسده....
هم : مختاړی + نوم لکه همغږی، هممهال...
یو : عدد +نوم لکه یولاسی، یوموټی...
ګڼ : ستاینوم + نوم لکه ګڼشمېر، ګڼرنګی...
نېک : ستاینوم + نوم لکه نېکمرغه، نېکمل
بد : ستاینوم + نوم لکه بدمرغه، بدرنګه
بډ : ستاینوم + نوم لکه بډګوند(مخالف حزب)
کم : ستاینوم + نوم لکه کمزوری، کممنګی(کم عمره)
خوا : نوم + ستاینوم :خوابدی، خواشینی

۲ (لاندېني مختاړي کړونو پسې تړل کیږي او مانا یې بدلوي :

پرې : پرې کول، پرېښودل، پرېوتل...
تېر : تېروتل، تېر ایستل....

۳ (ځانګړي مختاړي :دغه مختاړي کومې ځانګړې ډلې پورې اړه نه لري :

کیڼ : کیڼلاسی، کیڼ اړخی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښی : ښیلاسی، ښی اړخی
شا : شاتګ، شالید
سر : سرګڼی، سرپال
نیم : نیمسری(migraine) ، نیمګړی، نیمژبی
په لاندېنیو وییونو کې وروستاړي/ مختاړي په نښه کړئ او ورسره ولیکئ، چې دلته د مخکېني لوست پر بنسټ دا تاړی کوم رول لوبوي .لومړی یو ستاسو لپاره حل شوی :
ناسم :دلته نا مختاړی دی او د سم بېه مخالفه مانا ورکوي او یو ستاینوم دی
بېکاره:
نرۍ :
شنونکی:
کروندګر:
ناسمي :
تېروتنه:
هیلمن:
مانیز :
پیاوړتیا:
ګړدود :
سړي :
خوشالۍ :
ولسواله:
کوچنیوالی :
پلټاند :
سړیتوب:
خاورین:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوم :

نوم هغه کلیمه ده، چې یو وګړی، ځای، څیز او احساس نوموي.

وګړی : اتل، ننګیال

ځای : امریکا، لندن، کابل، اسیا، ټاپو...

څیز : تیږه، مڼه، بکس، کټ....

احساس : ډار، خندا، غوسه، ویاړ ....

د نوم ډولونه :

ټولنوم: (common noun)

د نومونو ډلې یا ټولۍ (کاټېګورۍ)تشریح کوي .

ځانګړنوم :(proper noun)

د نومونو په ټولیو (کاټېګوریو) کې ځانګړي څه یا ځانګړې بېلګه نوموي .

د رڼاوي لپاره لاندېنۍ بېلګې وګورئ :

ټولنوم .... ځانګړنوم

انسان .... سړی، ښځه، هلک، جینۍ

مېوه .... مڼه، هندوانه

ژوی .... اوښ، غوا، سپی

څپرکی .... اوړی، ژمی، پسرلی

میاشت .... غبرګولی، لیندۍ، وری

ذات نوم :(concrete noun)

د هغه څه نوم دی، چې سړی یې یا لیدلی، لمسولی، اورېدلی او یا بویولی شي .لکه انسان، ژوی، ځای، څوکۍ او نور هغه څه چې جسمي بڼه لري .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مانا نوم:(abstract noun)

د هغه ځه نوم، چې سړی یې نـــه لیدلی، لمسولی، اورېدلی او نه بویولی شي .په لنډه ناجسمي شیان .لکه وخت، سوله، مینه، ویاړ او داسې نور .

یادونه :اشتقاق شوي یا ترښتي نومونه هم شته .هغه بیا د وروستاړو او مختاړو په برخه کې وګورئ .

کړاو(تمرین):

لاندېني نومونه د نوم ډولونو په کومه کاتېګوری‌کې راځي :لومړی یو تاسو لپاره حل شوی دی :

١ **منی :**هم ځانګړنوم دی او هم مانا نوم دی

٢ **کتاب:**

٣ **اندېښنه:**

٤ **پکتیا:**

٥ **ولسوالي:**

٦ **نارنګ ولسوالي**

٧ **رڼا :**

٨ **مالټه:**

٩ **ډار:**

١٠ **احمد:**

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړونه (فعلونه) :

د کړ پېژندون:

هغه ويی (لفظ)دی، چې کړنه او پېښه څرگندوي .کړ ته مهالويی هم ويل کېږي، دا ځکه چې له مهالونو سره اړول کېږي، يانې اوړون پيدا کوي.

بېلگې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، ښبنل او داسې نور.

په ټوليز ډول کړ په دوو بنو وېشل کېږي، چې يو يې لازمي کړ(فعل) دی او بل متعدي کړ(فعل) دی.

متعدي کړ:(transitive verb)

هغه کړ دی، چې تل په غونډله يا جمله کې له يو مفعولسره (object) راوړل کېږي .هغه مفعول يو نوم، نومځری) ضمير (يا کوم عبارت کېدای شي .

کړونه لکه خوړل، نيول، وهل، ښبنل، اغوستل (...) معتدي فعلونه دي .

بېلگې:

١ زه اوبه ښبنم . (دلته کړ ښبنم دی او مفعول يې اوبه دي .)

٢ هغه کبان نيسي .(دلته کړ نيسيدی او مفعول يې کبان دي .)

٣ احمد زه ووهلم .(دلته کړ ووهلم دی او.مفعول يې زه دی.)

۴ زه ډېرې خبرې نه شم کولی .(دلته کړ" نه شم کولی " دی او" ډېرې خبرې " مفعول دی.)

مفعول دوه ډوله دی، چې دواړه له متعدي کړ سره په جمله کې راوړل کېږي . يو ډول بې سيده مفعول (direct object) دی او بل يې ناسيده مفعول (indirect object)دی.

سيده مفعول هغه دی، چې آر کړ (اصلي فعل)يې په مستقيمه توگه اغېزمنوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورتنيو بېلګو کې مفعولونه سيده دي.
که لومړنۍ بېلګه زه (اوبه څښم) د شننې لپاره بيا راواخلو، نو اوبه سيده مفعول دی او څښل آر يا ټوليز کړ (main verb) دی .

ناسيده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سيده مفعول سره اړيکه لري . ځينې ژبپوهان يې د سيده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سيده مفعول ناسيده مفعول ته رسيږي .ځينې متعدي کړونه هم له سيده او هم له ناسيده مفعول سره کارول کيږيو لکه ورکول، ښودل، پېرودل، کول او نور هغه کړونه، چې په " ول "پای ته رسيږي .

بېلګې:

۱ : (هغه ماته يوه ډوډۍ راکړه) .دلته' ماته 'ناسيده مفعول دی او" يوه ډوډۍ " سيده مفعول دی؛ او راکړه، چې د ورکولو تېرمهالي بڼه ده، آر يا ټوليز کړ دی.
۲ : (احمد ملګري ته د خپل ټولګي انځور وښود) .دلته' خپل ملګري ته " ناسيده مفعول دی او ' خپل ټولګي انځور ' سيده مفعول.

لازمي کړ(intransitive) :

هغه کړ دی، چې بې له کوم مفعول کارول کيږي، لکه ژړېدل، خندېدل، ولاړېدل، ويرېدل او نور هغه کړونه، چې په ېدل يا کېدل پای ته رسيږي .

بېلګې:

۱ : زه ژاړم.
۲ : هغه پر هره خبره خاندي.
۳ : ننګيال سخت وډار شو .

لکه څنګه يې مخکې يادونه وشوه، لازمي کړونه په" ېدل "پای مومي او متعدي کړونه په" ول ."په لومړني انځور کې د دواړو بېلګې کتلې.
بېلګې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمي .... معتدي :

خوښېدل..... خوښول

خوږېدل ...... خوږول

لړزېدل .... لړزول

خبرېدل .... خبرول

ځینې لازمي کړونه دي، چې له ستاینومونو(صفتونو)څخه يې ريښه اخيستې وي، ډېری ناکره کارول کيږي:

ناکره .... کره:

سپک کيږي ...... سپکيږي

مين کيږي ....مينيږي

زوړ کيږي ....زړيږي

کلک کيږي ....کلکيږي

په ډېرو داسې ورته کړونو کې" ستاینوم + کيږي " ستاینوم+يږي" بدليږي او له ستاینوم سره نښليږي .

د کړ (فعل) برابرونه په اوس- او تېرمهال کې:

لکه څنګه چې جوته ده، په اوسمهال کې کړ په جمله کې له کړند (فاعل) سره برابريږي. کړند یو نوم یا يؤ نومځری (ضمیر) کېدای شي. کړند هغه څه یا چاته ویل کيږي چې یوه کړنه ترسره کوي.

بېلګې د رڼاوي لپاره:

✓ ننګیال کتاب لولي. => لولي کړ دی، چې له کړند (ننګیال) سره برابر شوی، کتاب سره نه.

✓ هغه یوه لیکنه کوي. => دلته 'کوي' کړ دی، چې له کړند (هغه) سره برابر شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوسمهال کې د کړ اوړون فعلي وروستاړي په دې بڼه دي:

زه ..... **م** => زه لرم

ته ...... **ې** => ته لرې

هغه .... **ي** => هغه لري

موږ ..... **و** => موږ لرو

تاسو .... **ئ** => تاسو لرئ

هغوی ... **ي** => هغوی لري

دغه قاعده ساده راتلونکي مهال پورې هم اړه لري. یانې که په جمله کې مفعول شته وي، نو کړ ورسره برابرېږي او فعلي وروستاړي هم یو شان پاتې کېږي. که همدا لومړنۍ بېلگې راواخلو، نو داسې راځي:

✔ ننگیال به کتاب ولولي.

✔ هغه به یوه لیکنه وکړي.

په تېرمهال (د تېرمهال په ټولو ډۀلونو کې) کې بیا داسې نه ده. هلته کړ له مفعول سره برابرېږي او هغه هم په نوږي (جنس) او شمېر (عدد) کې. لومړی پر ساده تېرمهال رڼا اچوو او وروسته د تېرمهال پر نورو ډولونو.

که پورتنۍ بېلگې راواخلو او په ساده تېرمهال کې وکاروو، نو داسې راځي:

✔ ننگیال کتاب ولوستو. => دلته 'ولوستو' کړ دی چې له مفعول 'کتاب' سره برابر شوی دی او کتاب نرینه/یوگړی (مذکر /مفرد) دی. که چېرې کتابونه په جمله کې راغلي وای، نو د 'ولوستو' پر ځای ولوستل راځي - یانې د کړ په ریښه پسې ل تړل کېږي.

✔ هغه لیکنه وکړه. => دلته 'وکړه' کړ دی چې له مفعول 'لیکنه' سره برابر شوی دی او ډوډۍ ښځینه/یوگړی (مونث /مفرد) دی.

که چېرې پۀ جمله کې لیکنې (د لیکنه جمع) راغلې وای، نو بیا د 'وکړه' پر ځای وکړې راځي - یانې د کړ په ریښه پسې اوږده ې تړل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پورتنیو بېلګو پر بنسټ دا څرګندېږي، چې په تېرمهال کې کړ پورې یو ځانګړی فعلي وروستاړی تړل کېږي، کله چې له مفعول سره په نوږي او شمېر کې برابر شي.

★ که مفعول نرینه یوګړی وي، نو کړ ریښه پسې و (واو) تړل کېږي لکه ما کتاب ولوستو.

★ که مفعول نرینه ډېرګړی وي، نو کړ ریښه پسې ل (لام) تړل کېږي لکه ما کتابونه ولوستل.

★ که مفعول ښځینه یوګړی وي، نو کړ ریښه پسې ه (زور) تړل کېږي لکه ما لیکنه وکړه.

★ که مفعول ښځینه ډېرګړی وي، نو کړ ریښه پسې ې (اوږده يې) تړل کېږي لکه ما لیکنې وکړې.

خو په اوسني لیکدود کې "یوازې" کړ پسې و (واو) نــه تړل کېږي، که مفعول نرینه/یوګړی وي. کله ورپسې ه (زورکی) تړل لکه وواهه (ووهلو) او وتاړه (وتړلو) ... . او کله ورپسې هېڅ هم نه تړل کېږي لکه وښود (وښودو)، وکړ (وکړو) او داسې. خــو که چېرې داسې پاتې شي، نو ژبنۍ ربړې او ستونزې زده کوونکو لپاره پنځوي.

که چېرې همدا ځانګړی فعلي وروستاړی 'و' وکاروو، نو له دې سره به اسانتیا رامنځته شي، یوه نوې او اړینه قاعده به رامنځته شي او په لر او بر کې ژبنۍ نژدوالی ډېر شي.

د دغې سولمنې (منطقي) او اړینې قاعدې له مخې به د کړونو ریښو پسې و وروستاړی تړو، چې کله مفعول په تېرمهال کې نرینه یوګړی وي.

کره بڼه ....اوسنۍ بڼه ...... بېخي ناسم:

وکړو .... وکړ .... اوکړ /اوکړو

وښودو .... وښود ...... اوښود/اوښودو

وکتو .... وکاته .... اوکاته/اوکتلو

ونیوو .... ونیوه ...... اونیوه/ اونیولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړو .... وخوړ .... اوخوړ /اوخوړلو

ولوستو .... ولوست .... اولوست/اولوستو

ووهلو .... وواهه ..... اواهه /اوهلو

وليکو .... وليکه ...... اوليکخ /اوليکو-لو

او داسې نور

ساده تېرمهال په دې هم اسانه پېژندل کېږي، د فعلي وروستاړو تر څنګه "يــو" فعلي مختاړی هم لري - يانې 'و'. پورته بېلګې وګورئ؛ ټولې په و پيلېږي.

يادونه: که چېرې په غونډله (جمله) کې مفعول نه وي راغلی، نو بيا کړ له کړند سره برابرېږي او له هماغو فعلي وروستاړو سره اړول کېږي لکه په اوسمهال کې، خو يوازې د درېيم کس يو او ډېرګړی (هغه او هغوی) لپاره بدلېږي.

زه .... **م**: زه لاړم (لکه په اوسمهال کې)

ته .... **ې**: ته لاړې (لکه په اوسمهال کې)

هغه ...... **و**: هغه لاړو

موږ......... **و** :موږ لاړو (لکه په اوسمهال کې)

تاسو.......**ئ**: تاسو لاړئ (لکه په اوسمهال کې)

هغوی ... **ل**: هغوی لاړل

څنګه چې په پيل کې يادونه وشوه، د تېرمهال په نورو ډولونو کې هم کړ له مفعول سره برابرېږي، که چېرې په غونډله کې يو مفعول راشي.

نابشپړ (جرياني) تېرمهال:

دا مهال هله کارول کېږي، کله چې يوه کړنه په تېرمهال کې روانه وي.

که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:

✓ ننګيال کتاب لوستلو.

✓ هغه يوه ليکنه کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

✓ ننګيال کتابونه لوستل.

✓ هغه ليکنې کولې.

!! کوم فعلي وروستاړي چې په ساده تېرمهال د مفعول - کړ برابرونې لپاره راځي، هماغه په نابشپړ تېرمهال کې هم راځي. يوازېنی توپير يې دا دی، چې په نابشپړ تېرمهال کړنومی (مصدر) نه بدلېږي - لکه په ساده تېرمهال کې چې کول پر کړ اوښتی. همدارنګه د کړ تر ريښې مخکې 'و' مختاړی نه راځي.

نږدې بشپړ تېرمهال:

دا مهال هله کارول کېږي، چې يوه کړنه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره ډېر مهالي واټن ونلري او اغېز يې تر اوسمهال پورې وغځېږي. که پيلنۍ دوې بېلګې راواخلو:

✓ ننګيال کتاب لوستلی دی

✓ هغه يوه ليکنه کړې ده.

✓ ننګيال کتابونه لوستلي دي.

✓ هغه ليکنې کړې دي.

څنګه چې له بېلګو معلومېږي، په نږدې بشپړ تېرمهال کې کړ له دوو برخو جوړ دی، چې يو آر (اصلي) کړ دی او بل مرستيال کړ.

دغو جملو کې لوستل او دی/دي/ده مرستيال کړ دی چې په برابرونه کې بېل فعلي وروستاړي لري.

* نرينه مفعول يوګړی: **کړ+ی دی**

* نرينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ي دي**

* ښځينه مفعول يوګړی: **کړ+ې ده**

* ښځينه مفعول ډېرګړی: **کړ+ې دي**

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیرې بشپړ تېرمهال:

هله کارول کېږي، چې کله یوه کړنه ډېر شاته په تېرمهال کې بشپړه ترسره شوې وي او له اوسمهال سره هېڅ تړون نه لري.

که بیا پیلنۍ بېلګې راواخلو:

✓ ننګیال کتاب لوستلی و

هغه لیکنه کړې وه

ننګیال کتابونه لوستلي ول

هغه لیکنې کړې وې

دلته فعلي وروستاړي نژدې بشپړ تېر مهال ته ورته دي او یوازې مرستیالکړ بدلیږي.

- نرینه مفعول یو ګړی: **کړ+ی و**
- نرینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ی ول**
- ښځینه مفعول یوګړی: **کړ+ې وه**
- ښځینه مفعول ډېر ګړی: **کړ+ې وې**

مرستیال کړونه:

مرستیال کړ هغه کړ دی، چې په یوه جمله کې تل د یو آر کړ (اصلي فعل)بدرګه کوي او ددوی ښکارندویي کوي .دوی آرو کړونو ته ګرامري او دندیزه (فنکشنل) مانا ورزیاتوي.

دوی په جمله کې یواځې نه شي راتلای .که راشي، نو کومه مانا نه ورکوي .

یوه بېلګه :

ما ډوډۍ خوړلې ده <----- .دغه غونډله کې آر کړ" خوړلې " دی او مرستیال کړ" ده ."

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتو مرستیال کړونه :

به:

۱: راتلونکي مهال ته اشاره کوي او هوډ او پرېکړو لپاره راځي .

بېلګې :

* زه به راشم . (راشم آر کړ دی او به مرستیال کړ)
* زه به ډوډۍ وخورم . (وخورم آر کړ دی)
* زه به خامخا راځم. (راځم آر کړ)

۲: په تېرمهال کې هغو کړنو ته اشاره کوي، چې ناشونتیا ښيي.

بېلګې :

* ما به دا کار کړی وای، خو ستړی وم.
* هغه هغه به درغلی وای، خو تا خوابدی کړی و.

۳ : یو ګمان یا انګېرنې لپاره راځي :

بېلګې:

* دا ځمکه لنده ده .باران به ورېدلی وي.
* اتل به په کارونو کې بوخت وي، ځکه چې اړیکه کمه نیسي .

ول:

مانا يې شتون دی . له آر کړ سره په تېرمهال او راتلونکي مهال کې مرسته کوي – له ساده تېرمهال پرته .د تېرمهال په ځینو بڼو کې" ول "خپل شکل بدلوي .

"ول (be) "یوازېنی مرستیال کړ دی، چې په اوسمهال او ساده تېرمهال کې د آر کړ په توګه هم راځي .لکه زه خوشاله یم (اوس)او زه خوشاله وم (تېر) <== .آر کړ هغه کړ دی، چې په جمله کې یواځې راتلای شي او یوه مانا هم ورکوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تېرمهال کې د" ول "اوړون :

وم، وې، و، وه، وو، وئ، ول(وو)

بېلګې:

* هغه نه و راغلی(. راغلی آر کړ دی او و مرستیال کړ)
* هغوی هلته تللي ول . (تللي آر کړ دی او ول مرستیال کړ)

په ارماني، شرطي، توصيي يا هم (فرضي) او ګماني تېرمهال کې" ول " خپله بڼه پر" وای "یا پر" وي "بدلوي" .وي "یوازې ګماني تېرمهال کې راځي .

بېلګې :

* کاش زه هلته وای. (ارماني)
* که زه راغلی وای، ښه به وای . (شرطي)
* ته باید راغلی وای . (فرضي)
* هغه به درغلی وي، خو تا به نه وي لیدلی . (ګماني)

باید:

فرض، پیاوړی وړاندیځ او پیاوړې سپارښتنه څرګندوي .

* زه باید دغه کار وکړم . (فرض)
* ته باید راغلی وای .
* ته باید ډېر درس ووایې، ګنې بریالی کېدل ګرانه ده . (پیاوړی وړاندیځ)
* ته باید دغه فلم هرو مرو وګورې .ډېر خوند کوي. (پیاوړې سپارښتنه)

شول :

وړتیا او توان څرګندوي:

* زه دا کار کولی شم .
* هغوی راتلای شول، خو زړونو یې نه غوښتل .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدل: یوازې په بېچاره) مجهول (passive/ جمله کې د مرستیال کړ په توګه کارول کېږي. بېچاره جمله هغه ده، چې فاعل پکې سم څرګند نه وي .
* هره ورځ انسانان وژل کېږي .
* بریالی کېدل ګرانه نه ده، که کوښښ وکړې.

په لاندېنیو غونډلو کې آر کړ او مرستیال کړ په نښه کړئ او دواړو لپاره دوه بېل رنګونه د اسانتیا لپاره وکاروئ .
(یادونه :په یوه غونډله کې تر یو ډېر کړونه راتلای شي)
یادونه :اتمې جملې ته ځانګړې پاملرنه وکړئ!

١ (زه کور ته ځم.
٢ (ما لږه ډوډۍ وخوړه.
٣ (ما هغه ته وویل، چې دلته راشي .
۴ (زه ستړی یم، ځکه چې ډېر کار مې کړی دی .
۵ (زما ملګري دغه کتاب په یوه اوونۍ کې ولوست.
۶ (زه به دغه کار ترسره کړم .
٧ (احمد کولي شول، چې راشي.
٨ (هغه خوشاله و.
٩ (په ښوونځي کې ماشومان نه وهل کېږي.
١٠ (ته باید غلی کېنې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاينوم:

هغه وييکی (کليمه)ده، چې د نومونو اکر او څرنګوالی تشريح کوي لکه ښکلی، کوچنی، نری، ستر، لوی، سور، تور، ناسم، سم او داسې نور .ستاينوم د" څنګه دی/ده/دي؟ "پوښتنه ځوابوي .

په پښتو کې ستاينوم د نوم له نوږي(جنس)او شمېر(عدد)سره برابرېږي.
بېلګه :
احمد يو هلک دی => .که دغې جملې ته ستاينوم" ښکلی "ورزيات کړو، نو بيا داسې؟ راځي :**احمد يو ښکلی هلک دی** .دلته هلک نرينه يوګړی دی، نو ښکلی هم په نرمه ی ليکل کيږي .که د يوې جينۍ خبره وکړو، بيا ښکلی پر ښکلې بدليږي - يانې **موسکا يوه ښکلې جينۍ ده .**
په پښتو کې ځينې کم ستاينومونه، چې په زور ه پای ته رسېدلي وي، په نوږي او شمېر کې نه بدليږي .لکه تکړه، ښايسته او داسې نور.

د ستاينوم ډولونه:
د موقيعت له مخې په دوه ډوله دي:
١ : **بر ستاينوم** :تر نوم مخکې راځي:
* يوه ښکلې ښځه راغله . (ښکلې تر نوم مخکې راغلی)
* دا سور ګاډی زما دی .
٢ : **لر ستاينوم** :تر نوم وروسته راځي .
* دغه سړی رښيتنی دی. (رښتينی تر سړي وروسته راغلی)
* هغه ګاډی سور دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نوږي (جنس) او شمېرنوم (عددله) مخې د ځينو ستاينومونو اوړون

١) د هغو ستاينومونو نرينه بڼه، چې په يو ببواک غږ پای ته رسېږي، په يو او ډېرګړي (مفرد + جمع) کې يو ډول پاتې کېږي يا نه بدلېږي . خــو ښځينه بڼه يې په دواړو حالتونو کې (يو او ډېرګړی) کې بدلېږي.

مخکې له دې چې پر دغې سکالو رڼا واچوو، نو لومړی بايد پر دې پوه شو، چې ببواک غږ څه ته وايي.

★ **ببواک يا کانسوننټ غږونه** هغه غږونه دي، چې د دوی د ادا پر وخت د هوا جريان خنډېږي - ياني د هوا جريان پر وړاندې خنډ او مانې رامنځته کېږي.

ببواک غږونه:

ج/خ/ځ/څ/غ/هـ/ګ/ډ/د/ک/م/ن/ڼ/ت/ټ/ل/ب/پ/ی/س/ش/ښ/و/ببواک و (ؤ)/ر/ړ/ږ/ژ/ز + (ح/ف/ث/ق/ص/ض/ذ/ط/ظ)

د سکالو رڼاوي (وضاحت) لپاره يوه بېلګه، چې ښکه په ببواک غږ پای ته رسېدونکي ستاينومونه نرينه بڼې لپاره نۀ بدلېږي او ښځينه لپاره بدلېږي:

فرمول:

نرينه يوګړی: **آر (اصلي) حالت**

نرينه ډېرګړی: **آر حالت**

ښځينه يوګړی: **آر حالت + ه**

ښځينه ډېرګړی: **آر حالت + ې**

که " سم" د بېلګې پۀ توګه راواخلو:

نرينه يوګړی: **سم** (لکه: سم ځواب)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرینه ډېرګړی: **سم** (لکه سم ځوابونه)

ښځینه یوګړی: **سمه** (لکه: سمه خبره)

ښځینه ډېرګړی: **سمې** (لکه: سمې خبرې)

دوې معلومې استثناوې:

۱) شین (نرینه ډېرګړی یې پر شنه بدلېږي).

۲) تریخ (نرینه ډېرګړی یې پر تراخه بدلېږي)

لاندېنی یو څو نورې بېلګې وړاندې کوي:

ستر – ستر – ستره – سترې

خوښ – خوښ – خوښه – خوښې

لوړ – لوړ – لوړه – لوړې

تور – تور – توره – تورې

کلک – کلک – کلکه – کلکې

ویښ – ویښ – ویښه – ویښې

۲) په زورکی (چې یوازېنی خپلواک غږ دی) پای ته رسېدونکي ستیانومونه هم په نرینه یؤ اوډ ډېرګړي کې یو شان پاتې کېږي، لکه: ښه، ویده، سپېره، تېره

نرینه یوګړی: ښه/ویده/سپېره..

نرینه ډېرګړی: ښه /ویده/سپېره..

ښځینه یوګړی: ښه /ویده /سپېره (پۀ زور)..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځينه ډېرګړی: ښې/ويدې/سپېرې ..

که چېرې په هغه ستاينوم کې، چې په ببواک غږ پای ته رسېدلي وي، تر بېواک غږ مخکې اوږد يا لنډ واو راغلی وي، نو په هغوی کې د يوې ډلې نرينه ډېرګړی (مذکر جمع) بدلېږي او بله ډله يې بيا پورتنۍ (لومړنۍ قاعدې) پورې اړه لري.

د هغې ډلې، چې نرينه ډېرګړی يې بدلېږي، "و" پکې پر "ا" اوړي او په پای کې يې زورکی ه راځي. که د " خوږ (شربت) " بېلګه راواخلو:
ږ يو بېواک غږ دی او تر ږ مخکې اوږد و راغلی. دلته که د خوږ نرينه جمع ليکل وغواړو، نو خواږه راځي. دلته و پر الف اوښتی او په پای کې يې زورکی ۀ راغلی.

دا و يې په ښځينه يو او ډېرګړي کې هم ورکېږي.

نور داسې ستاينومونه دا لاندېني دي.

نرينه م. – نرينه ج. – ښځينه م. – ښځينه ج.

زوړ – زاړه – زړه – زړې

ووړ – واړه – وړه – وړې

لوند – لانده – لنده – لندې

کوږ – کاږه – کږه – کږې

موړ – ماړه – مړه – مړې

سوړ – ساړه – سړه – سړې

روڼ – راڼه – رڼه – رڼې

ړوند – ړانده – ړنده – ړندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوڼ - کاڼه - کڼه - کڼې

پوخ - پاخه - پخه - پخې

خور - خؤاره - خؤره - خؤرې

پروت - پراته - پرتې - پرتې

درون - درانه - درنه - درنې

دروند - درانده - درنده - درندې

دوه ورته ستيانومونه، چې داسې اړول کيږي سور (رنګ) او تود (ګرم) دي.

نرينه يو - نرينه ډېر - ښځينه يو - ښځينه ډېر

سور - سره - سره - سرې

تود - تاوده - توده - تودې ؛

دويمه ډله چې لومړنۍ قاعدې پورې اړه لري - يانې نرينه يؤ او ډېرګړی يې شان پاتې کيږي:

نرينه يو - نرينه ډېر - ښځينه يو - ښځينه ډېر

تور - تور - توره - تورې

لوی - لوی - لويه - لويې

ډوب - ډوب - ډوبه - ډوبې

جوړ - جوړ - جوړه - جوړې

روغ - روغ - روغه - روغې

سمسور - سمسور - سموره – سمسورې

رغېدلي ستاينومونه:

۱: له کړونو رغېدلي :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دردوونکی (له دردول)
- خواشينوونکی (له خواشينول ...)

۲: له نومونو رغېدلي :
- ستونزمن (سوتونزه + من وروستاړی)
- مانيز (مانا + يز وروستاړی)
- بېخونده (بې مختاړی + خوند)

او داسې نور ....

يادونه :له نومونو رغېدلي ستاينومونه نور د مختاړو او وروستاړو په برخه کې وګورئ !

د درجې له مخې :
- ټوليز(عادي) ستاينوم <== يوازې ستاينوم

لکه :دا ښه هلک دی .
- پرتليز ستاينوم <== تر .... لا/ډېر + ستاينوم

لکه :دی تر تا لا ښه دی.
- تفصيلي ستاينوم <== خورا/ تر ټولو +ستاينوم

لکه :دا تر ټولو/ خورا ښه فلم دی.

په لاندېنيو غونډلو کې ستاينوم په نښه کړئ :
(يادونه :په يوه غونډله کې تر يو ډېر ستاينومونه راتلای شي):

۱ : دا ډېر ګلالی ماشوم دی.
۲: سپين غر د وطن يو هسک غر دی .
۳ : دا يوه ښکلې جينۍ ده .
۴ : دغه يو ستونزمن کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ : دومره په زړه پورې او زړه راښکونکې سندره ما تر اوسه نه وه اورېدلې .
۶: هغه تل بېسوله خبرې کوي.
۷: خالد يو غوسناک هلک دی.
۸: الله ج تر هر څه ځواکمن دی .
۹ : دده زوی زښت نيازبين دی.
۱۰ :احمد شابابا يو زړور پاچا و.
۱۱: پرون ترغاک (طوفان)يوه نرۍ ونه ماته کړه.
۱۲: موږ په يو سولييز او پرمختللي هېواد کې ژوند کول غواړو .
۱۳: مړ هم پښتون دی او پړ هم.
۱۴: ژوندی دې وي افغانستان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځری:

نومځری هغه کلیمه ده، چې د نومونو استازیتوب کوي، که هغه د انسانانو، ژویو یا شیانو وي .دغه کلیمه په غونډله کې د نوم د تکرار مخه نیسي.

۱ : پیاوړي ځاني نومځري:

په جمله کې کړند(فاعل)څرګندوي :

لومړی تن یوګړی :**زه/ما**

دویم تن یوګړی :**ته/تا**

درېیم تن یوګړی نرینه :**هغه/دی**

درېیم تن یوګړی نرینه :**هغـه/دا**

لومړی تن ډېرګړی :**موږ**

دویم تن ډېرګړی :**تاسو**

درېیم تن ډېرګړی :**هغوی/دوی**

۲ : کمزوري ځاني نومځري :

یو ګړی .... ډېرګړی :

مې .... مو

دې .... مو

یې .... یې

دا مې کور دی . (دا زما کور دی)

دا مو کورونه دي. (دا زموږ کورونه دي)

دا دې کور دی؟ (دا ستا کور دی؟)

دا مو کورونه دي؟ (دا ستاسو کورونه دي؟)

دا یې کور دی . (دا د هغه کور دی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا يې کورونه دي. (دا د هغوی کورونه دي)

۳ : د تول ځښتنوالي نومځري:

زما، ستا، د هغه/دده، دهغې/ددې، زموږ، ستاسې، دهغوی/د دوی

۴: مفعولي نومځري:

✓سیده مفعولي نومځری (direct object):

ځاني نومځري هم د سیده مفعول په توګه کارول کېږي .سیده مفعول هغه دی، چې آر کړ) اصلي فعل (يې په مستقیمه توګه اغېزمنوي .

بېلګې:

*خوشال زه ووهلم <= .خوشال دلته فاعل دی /زه یو سیده مفعول دی، چې آر کړ" ووهلم "يې په مستقیمه توګه اغېزمنوي .

*هغه موږ وروسته خبر کړو <= هغه او موږ دواړه ځاني نومځري کېدای شي، نو دې ته به ګورو، چې کړنه یانې" خبرول "دلته څوک ترسره کوي .دلته هغه فاعل دی، نو ځاني نومځری دی او موږ سیده مفعول، دا چې آر کړ "خبر کړو " يې اغېزمنوي .

✓ناسیده مفعولي نومځری (indirect object):

ماته، تاته، هغه/ ده ته، هغې/دې ته، موږ ته، تاسې ته، هغوی/دوی ته

چې له ځاني نومځري سره " ته "سربل وي، نو ناسیده مفعولي نومځری ترې جوړوي.

ناسیده مفعول هغه دی، چې په جمله کې له سیده مفعول سره اړیکه لري .
ځینې ژبپوهان يې د سیده مفعول ترلاسونی (recipient) بولي، ځکه چې سیده مفعول ناسیده مفعول ته رسیږي .

*هغه ماته یو کتاب راکړ <= هغه یو ځاني نومځری (فاعل)دی او" ماته " ناسیده مفعول .په دغه جمله کې یو کتاب سیده مفعول دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه :د کړ په برخه کې د سیده او ناسیده مفعول شننه وګورئ !

۵: پوښتنومځري:
څوک، چا، کوم
درې واړه هم ځاني نومځري او هم سیده مفعولي نومځري کېدای شي .
همدارنګه ناسیده مفعولي هم کېدای شي، که" ته "سربل ورزیات شي.
بېلګې:
څوک راغی؟ <= دلته څوک فاعل دی
څوک یې وواژه؟ <= دلته څوک سیده مفعول
چا دغه کار وکړ؟ <= چا دلته فاعل دی
هغه چاته وویل؟ <= چاته دلته ناسیده مفعول دی

۶: دنغوتې نومځری (اشارې ضمیر:)
څیزونو، انسانانو یا ژویو ته نغوته کوي :
دغه (دغې، دغو)، همدا (همدې), دې، همدوی,دوی، همده---

۷: د اړیکنومځری :
چې [پاملرنه !! !په غونډلو کې کوم چې یا چا چې ناسم دي - یوازې چې سم راځي]
بېلګې :هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی <= .چې اړیکنومځری دی
ناسم به داسې وای :هغه سړی، کوم چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړول:

هغه وييکی ده، چې په يوه غونډله کې د ځای، مهال او د يوې کړنې يا پېښې څرنګوالي په اړوند زيات معلومات ورکوي .کړول د څه ډول، کله، چېرې/چېرته پوښتنو ځواب ورکوي .
کړولونه) قيدونه (په څو ډولونو وېشل کيږي :

مهالي کړولونه :نن، پرون، سباته، اوس، وروسته، بيا، همېشه، پخوا، مخکې، کله ناکله، تل، ناوخته

ځايي کړولونه :هلته، دلته، بر، لر، دېخوا، اخوا، پورته، ښکته، دباندې، بهر، دننه، مخ ته، شاته، ښۍ خوا، کيڼه خوا، تر څنګ، په خوا کې، تر منځ، په مينځ کې، ..

د څرنګوالي کړولونه :ناڅاپه، سخت، ورو ورو، په چټکۍ سره، په اسانۍ سره، په بيړه، په پام سره، په درناوي، په توکه، په مرسته، او نور ستيانومنه) صفتونه (چې له* په * سره راځي .

د اندازې يا کچې کړولونه :ډېر، لږ، زښت، خواره، پرېمانه،بېخي

د نفې کړولونه :هېڅکله هېچېرې

د لامل (دليل)کړولونه :له کبله، له لامله، يانې

د شونتيا کړولونه :ښايي، کېدای شي، ګوندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سربل او وستربل :

سربل او وستربل په ګډه سره په يوه غونډله کې د يو نوم او نومځري بدرګه کوي او له هغوی سره د يوې ځانګړې ژبدوديزې اړيکې په موخه کارول کېږي .په ټوليز ډول يو ځای، لوری، واټن، مهال، پرتله او تول (ملکيت) ځرګندولی شي .

په پښتو کې **سربل** تر يو نوم يا نومځري مخته راځي .سربلونو کې د، ته، پر، په، له او تر راځي.

وستربل تر يو نوم يا نومځري وروسته راځي او په خپلواکه توګه بې له سربل نه شي کارول کېدای .په وستربلونو کې راځي :کې، سره، لپاره، باندې، لاندې، مخکې او داسې نور راځي .

لاندېني سربل + وستربل يوون ځای ځرګندوي:

سربل ... وستربل : بېلګه

په ...... کې :زه په کور کې يم.

پر ...... سر :د بام پر سر ولاړ ده.

پر ..... باندې :کتاب پر مېز باندې کېږده.

تر ..... لاندې :بکس تر مېز لاندې پروت دی.

د .... له سره :د غر له سره ټول ښار ليدل کېږي

د ...... تر شا :فابريکه د ودانۍ تر شا دهو

د ....تر منځ :هلک د دوو ښځو ترمنځ ولاړ دی

لاندېني سربل + وستربل يوون لوری ځرګندوي:

سربل ....وستربل : بېلګه

له ...... ځخه/ځنې :هغه له کابل ځخه راغی

تر ...... پورې :تر ښار پورې مې ورسوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندېني سربل + وستربل يوون مهال څرګندوي:
سربل ... وستربل : بېلګه
تر/ له .... وروسته :تر غرمې وروسته راشه.
تر/له.... مخکې :تر ۹ بجو مخکې راشه .
تر ....پورې :تر راتلونکې اوونۍ پورې هلته دی

لاندېني سربل + وستربل يوون اړيکه څرګندوي:
سربل ..... وستربل : بېلګه
له .... سره :له هغه سره کور ته ځم.

لاندېني سربل + وستربل يوون پار څرګندوي:
سربل ..... وستربل : بېلګه
د .... لپاره :د هغه لپاره هر څه کوم.

خپلواک سربلونه – يوائې کارېدونکي:
د : څښتنوالی څرګندوي :زما د ګاډي رنګ سور دی.
ته : لوری څرګندوي :زه ښار ته ځم.
پر : د کارونې ډېر ځايونه لري .د مهمو توپيرونو په برخه کې تشريح وګورئ.
تر : پرتله څرګندوي :تر تا هغه ښه دی.
له : لوری يا اړخ :له تاسو مننه کوم.

په لاندېنيو غونډلو کې سربل او وستربل په په نښه کړئ او وروسره وليکئ، چې دلته يو لوری، ځای، مهال، لامل، پرتله يا ... څرګندوي :
(يادونه :په يوه غونډله کې تر يو ډېر کړونه راتلای شي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

١ (زه تر تا مشر یم.
٢ (هغه په کابل کې اوسېږي.
٣ (پیشو تر مېز لاندې پټه ده.
۴ (زما شخولی د الماریٔ پر سر اېښې دی.
۵ (زه له هغه سره ښار ته ځم.
۶ (هغه د خپل ملګري لپاره سرښندنه وکړه.
٧ (هغه له کلي څخه ښار ته راغی.
٨ (له دوو کالو راهیسې پښتو زده کوم.
٩ (زه به تاته تر ماسپښین مخکې درشم.
١٠ (د هغه ورور نعیم نومېږي.
١١ (د دې غره له سره ټول ښار لیدلی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړيکوييکي :

هغه وييکی ده، چې جملې يا د جملو برخې سره نښلوي او مفکورې پياوړې کوي .

تړ اړيکوييکی:

هغه اړيکوييکی دی، چې يوه بېواکه غونډله (جمله) له يوې خپلواکې غونډلې نښلوي .**خپلواکه غونډله** هغه ده، چې يواځې يا گوښې راتلای شي او کومو اضافي معلوماتو ته اړتيا نه لري، چې له ژبدوديز پلوه يې بشپړه کړي.غونگله زه ښار ته ځم <== .دا يوه خپلواکه غونډله ده، چې يو فاعل، کړ او مفعول لري .**بېواکه غونډله** هغه ده، چې خپلواکه غونډله پسې د زياتو معلوماتو په موخه او ډېرى د دمکۍ) کاما = ، (په مرسته نښلول کيږي او يواځې نه شي راتلای . هغه زيات معلومات کېدای شي :مهالي، ځايي، النبي او اړيکي يا شرطي . بېلگه:

هغه سړی، چې هلته ولاړ دی، زما ورور دی.

==>هغه سړی زما ورور دی دلته خپلواکه غونډله ده او" چې هلته ولاړ دی " زيات اړيکي معلومات دي، چې د" چې "اړيکوييکي په مرسته د بېواکې غونډلې په توگه خپلواکې غونډله پسې تړل شوي .همدارنگه تر" چې "مخکې دمکۍ) ، (راغلې .

لاندېني د پښتو تړ اړيکوييکي دي :

-سره له دې چې
-څنگه چې
-آن دا چې
-چې (اړيکه)
-کله چې(مهال)
-بيا(شرط)

(c) ketabton.com: The Digital Library

-ځکه چې (لامل)
-دا چې (لامل)
-نو (لامل)
-نو ځکه (لامل)
-تر څو(مهال/ شرط)
-که(شرط)
-که چېرې (پياوړی شرط)
-چېرته چې (ځای)
-يو ځل چې (شرط)
-مخکې له دې چې(مهال)
-بې له دې چې

رابطه اړيکوييکی :
هغه اړيکوييکی دی، چې وييونه، څو عبارتونه او يا څو خپلواکې غونډلې سره تړي .
لاندېني اړيکوييکي په پښتو کې د رابطې اړيکوييکي دي :
-**خو**
-**او** (ماته د پښتو او انګرېزي کتابونه خوند راکوي) .دلته دوه وييونه سره تړي
- بلکې
- يا :(زه به درشم او يا ته راشه، که شونې وي) .دوه عبارتونه سره تړي .
تر خو او بلکې مخکې يوه دمکۍ(کامه)راځي، لکه :زه راغلم، خو هغه هلته نه و .

(c) ketabton.com: The Digital Library

همکار يا بشپړاند اړيکوييکى :

هغه وييکى دى، چې له دوو وييکو جوړ وي او په گډه همکارۍ سره د يوې جملې برخې له يوې بلې سره په اړيکه کې راولي .په بله وينا دوى تل يوه جوړه وي .

لاندېني اړيکوييکي په پښتو کې همکار اړيکوييکي دي :

- **يا ... يا** :يا ته راشه يا به زه درشم .
- **نه .... نه** :نه مې دا خوښېږي، نه مې هغه.
- **نه يوازې ... بلکې هم** :نه يوازې ته گرم يې، بلکې زه هم.
- **هم .... هم** :هم ته گرم، هم زه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېیم څپرکی

نرمه یا(ay)

۱: دځینو یوګړیزو (مفرد مذکر)نومونو لپاره لکه :
سړی، پسرلی، منګی، زمری، اوړی، لرګی

۲: د هغه ستاینومونو لپاره چې د یوګړیز (مفرد مذکر)نومونو لپاره کارول کیږي لکه :
بریالی (احمد بریالی دی)
ننګیالی (خوشال بابا ننګیالی و)
ښکلی (یو ښکلی منګی)
نری (دا سړی نری دی)

۳: دهغه یوګړیزواغل نرینه(مفرد مذکر)نومونو لپاره چې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راشي لکه:
زده کوونکی (له زده کولو څخه)
کارکوونکی (له کار کولو څخه)
څېړونکی (له څېړلو څخه)
خرڅوونکی (له خرڅولو څخه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴: همدارنګه د کړونو په پای کې، چې کړند یا مفعول پورې اړه لري او هغه نرینه یوګړی (مفرد مذکر) وي لکه :

***ما کار کړی دی.** (کړی "تولیز فعل دی او" دی "مرستیال فعل، چې "کار "پورې اړه لري او" کار "نرینه یوګړی دی او مفعول په توګه کارول شوی)

***زه راغلی یم** (" راغلی " عمومي کړ دی، چې" زه "پورې اړه لري او دغه زه دلته د فاعل په توګه کارول شوی.)

یادونه :که دغه دویمه جمله یوې جینۍ ویلې وای، نو بیا به مو د" راغلی "پر ځای" راغلې "لیکله، ځکه چې جینۍ ښځینه وګړی دی .خو ددې اړوند معلومات به تاسو د اوږده ې په برخه کې ترلاسه کړئ .

۵: ځاني نومځري(شخصي ضمیرونه) دی (هغه) او دوی(هغوی) هم په نرمه یا لیکل کیږي.لکه:

دا احمد دی .دی په هغه کلي کې اوسیږي.

دوی ټول زما ښهٔ ملګري دي .

۶ : د ځینو عمومي او ډېرو کارېدونکو وییونو (لفظونو) په پای کې راځي، لکه:

ځای، پای، پوهاوی، درناوی، سپیناوی، غبرګاوی(فیډبیک)، مخنیوی، لاسنیوی، رڼاوی، زوی، خوی، لوی، بوی، راتلونکی، بچی(نرینه)، وګړی، مړی (جسد), ژوی(حیوان)، ښاروی، اوړی(موسم)، ژمی(موسم)، منی (موسم)، غلی، ښاغلی، خلی (اور بلولو وړوکی لرګی)

پاملرنه :په لنډو ټکو، نرمه (ی)د هر هغه وییي لپاره راځي، چې نرینه وي او یو ګړی(مفرد مذکر)وي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې :

- هغه سړی يا وګړی، چې له نورو سره مرسته کوي، هغه به تل بريالی وي.
- د هغه خواپوري شپرکی اوړی دی او د ډېر ساړه له کبله ژمی خوند نه ورکوي.
- زمری داسې يو غښتلی او وېروونکی ژوی دی، چې د ځنګل پاچا يادېږي.
- احمد خپلې مور غره ته لرګيو پسې لېږلی و او ده له ځان سره يو ستر لرګی راوړی دی.
- خوشال بابا داسې يو پاوړی او توريالی جنګيالی و، چې د پښتو په شعرونو ډېر يادېږي.
- هغه د مېوو پلورونکی يو رښتينی سړی دی، نو ځکه هر پېرودونکی (مشتري) د ده له هټۍ سودا اخلي.
- اتل د نهم ټولګي يو تکړه زده کوونکی دی.
- ما هغه ته يو ليک لېږلی دی، خو ده لا ځواب نه دی راکړی.
- ما دغه کتاب دوې مياشتې مخکې پېرودلی و او اوس مې بشپړ لوستلی دی .
- احمد، اتل او پاڅون زما کشران ورونه دي .دوی ټول پر ما ګران دي .
- دا يو ښکلی ځای دی .هر ډول زرغون نيالګی پکې پيدا کېږي.
- په پای کې هر څه ښه کېږي .که ښه نه شول، نو لا پای نه دی .
- درناوی د هغو لپاره نه دیچې وړ يې نه وي، بلکې د هغو لپاره، چې لياقت يې لري.
- زمونږ ښوونکی ډېر پتمن سړی دی .هر څوک يې درناوی کوي .
- حکومت بايد جدي ګامونه پورته کړي او د بډې (رشوت) مخنيوی وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ې - اوږده یا (e):

۱: دغه ې د ځینو ښځینه نومونوډېر ګړی(مونث جمع) لپاره چې په ه پای ته رسېدلي ویراځي لکه :

یو ګړی(مفرد).....ډېر ګړی(جمع)

ښځه .... ښځې

منه .... منې

غوښه ....غوښې

بېلګه .... بېلګې

۲ : د ښځینه نومونو دویم اکر(حالت) لپاره چې له * د * او...* ته *سربلونو سره وکارول شي لکه:

- د بېلګې په توګه
- د دغې ونې شاخونه
- د منې اوبه ګټورې دي.
- هغې ښځې ته مې څه وویل .
- دې ونې ته اوبه ورکړه.

۳ : د هغه ستاینومونولپاره چې د ښځینه نومونو د ډېر ګړي لپاره کارول کیږي لکه :

❖ ښکلې ښځې، خوږې منې، ژېړې کیلې، سرې غوښې، ښې بېلګې، خوندورې شېبې...

❖ د هغو نرینه ستاینومونو لپاره، چېښځینه بڼه یې له کړونو (فعلونو) څخه منځ ته راغلي وي، یواځې په ې راځي:

نرینه – ښځینه

منلی – منلې

کړېدلی – کړېدلې

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوربدلی - څوربدلې
پیښبېدونکی - پیښبېدونکې
زړه وړونکی - زړه وړونکې
سوځېدونکی - سوځېدونکې

۴ : د هغه ښځینه نومونو لپاره چې د کړني کړونو (فعلونو) نه مینځ ته راشي لکه:

یوه زده کونوکې
یوه څېړونکې
یوه شنونکې
یوه خرڅوونکې
یوه ګاډی چلوونکې

۵ : همدارنګه د هغو کړونو په پای کې، چې کړند (فاعل) یا مفعول پورې اړه لري او هغه ښځینه یوګړی (مفرد او مونث) وي ,لکه :

- ما دغه خبره نه ده کړې څکه(دلته" کړې "یو فعل دی، چې په اوږده ې لیکل شوی، دا چې خبره ښځینه مفرد دی)
- ګلالۍ نن ښوونځي ته نه ده راغلې دلته" راغلې "یو فعل دی، چې په اوږده ې لیکل شوی داځکه چې ګلالۍ ښځینه مفرد دی)

۶: "دې " نومځري(ضمیر /pronoun) لپاره :

- دې یو اړیکنومځری (relative pronoun) دی، چې یوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دویم کس یوګړی (ته /you) لخوا ترسره شوې وي یا پخپله د " ته " استازیتوب کوي.
- همدارنګه " دې " ښځینه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

- سربېره پر دې " دې" د نغوتې (اشارې) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

* دا **دې** ولې وکړ؟ (یانې تا دا کار ولې وکړ)

* د **دې** سیمې خلک ښه نه دي .(دلته د اشارې نومځرى)

* **دې** ماته وویل، چې راشه (دې یانې کوم ښځينه وګړي)

يادونه :همدارنګه اوږده ي په نورو دوو اړيکنومځرو" مې " او" يې "کې راځي.

۷: په ځينو نومونو کې د غږ له مخې :

کې

چې

ولې(why)

داسې/ همداسې/همغسې

چېرې/ چېرته

هسې

پکې

هېواد

هېرول

انټرنېټ

ځېږل

پرېښودل

باندې

لاندې

ډېر

پېژندل

لېږل

پرېښودل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېناستل
شمېره
پرې
یوازې (فقط/only)
یواځې (تنها/alone)
بېل
بېلابېل
بېلول
بېلتون
مخکې
وړاندې
در/ور/راپسې
کېږي/ لګېږي/ کېدل او نور هغه ویيونه چې په ېږي پای ته رسېږي، لومړی (یا) یې اوږده(ي) وي.
کېدای شي
مېله
پېښنه
اغلې (ښځه)
تېز
مېز (table)
هېڅ/ هېڅکله/ هېڅوک
بلکې
ګني
لیرې (ورایه /far)
په ځینو شمېرو کې لکه درې، دېرش، څلوېښت، شپېته

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګې :

۱ : تاسو ته له خوښې ډکې شېبې غواړم.
۲ : د نيکريزو په شپه ډېرې ښځې زموږ مېلمنې وې .
۳ : هغه ماته په دې اړه يو څو بېلګې راکړې، نو بيا پرې ښه پوه شوم.
۴ : د دغې سيمې خلک د اوبو له کمي سره مخامخ دي .
۵ :ماته د هغې کور معلوم دی .
۶ : دغې خبرې ته بايد د ټولو پام راوګرځول شي.
۷ : په بازار کې سمسورې مېوې راغلې وې، لکه خوږې سرې مڼې، پخې ژېړې کيلې او سورچکې مندتې.
۸ : ښايسته خلک هغه وي، چې تل ښکلې او اغېزمنې خبرې کوي .
۹ : زموږ کمپنۍ د تېر کال په پرتله ډېرې پاينبتې ګټې وکړې.
۱۰: ملاله يوه خواريکښه زده کوونکې ده .ددې مور يوه ښوونکې ده او د کابل په خوشال خان لېسه کې لوست ورکوي.
۱۱: اغلې ملکه د سياسي چارو شنونکې ده.
۱۲: زه په کابل کې اوسېدل غواړم، دا چې کابل زما د خوښې ځای دی .
۱۳ :هغه له ډاره ډېرې خبرې ونه کړې.
۱۴: له هلکانو سره سمېدېرې نجونې راغلې وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ي - څرګنده یا (i)

۱: د کړونو (فعلونو) په اوړون کې، چې په اوسمهال کې وي اوکړند (فاعل) يې دریيم کس یو/ډېر ګړی (هغه او هغوی) وي، لکه:

- هغه کار کوي/هغوی کار کوي
- احمد دلته نه راځي
- د هغه پلار چای څښي

۲ : د ځينو نرينه نومونو ډېرګړی (جمع) په پای کې راځي، چې یوګړی (واحد) يې په نرمه ی پای ته رسېدلی وي:

یو ګړی .... ډېرګړی

ملګری .... ملګري

سړی .... سړي

منګی .... منګي

زېری .... زېري

مزی .... مزي

۳: د نرينه ستاينومنو (صفتونو) ډېرګړي په پای کې :

- زموږ ملګري تل بريالي راځي (بريالی دلته ستاينوم دی او دا چې ملګري ډېر او نرينه دي، نو بريالي ليکلی کېږي)
- زموږ هېوادوال مېړني خلک دي (مېړنی دلته ستاينوم دی او دا چې هېوادوال ډېر او نرينه دي، نو مېړني ليکلی کېږي)

۴ : د نرينه یوګړيز نومونو اوښتي اکر (حالت) کې راځي، چې د او ته سربلونه ورسره وي یا په تېرمهال کې راځي، لکه :

اصلي اکر .... :اوښتی اکر

ننګیالی .... ننګیالي ته / د ننګیالي

سړی .... د سړي/ سړي ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسمهال .... تېرمهال

توريالی هغه وژني .... توريالي هغه وواژه

زمری غرځنې خوري ... زمري غرځنې وخوړه

۵ : له ستيانومونو څخه منځته راوړل شويو نومونو په پای کې:

ستاينوم .... نوم

خوشال .... خوشالي

خوښ .... خوښي

ناروغ .... ناروغي

۶ : په ځينو وييونو کې د غږ له مخې:

بريد/ بريدګر

ليکل/ليکنه

نيول

ليدل/ليد/ليدنه

د هغه کړونو(فعلونو) په" آخر "کې، چې* ېږي *پای ته رسېدلي وي، لکه کيږي، لګيږي، سوځيږي....

ځيګ

پيشو

سوېلي او شمالي (د ستاينومونو په توګه)

اړين

ويښ

مينځل

هغه نومونه چې په* يزه *يا* يز * پای ته رسيږي لکه لسيزه، سليزه، مانيز، شپږيزه، څلوريزه، سوليز، سيميز

مينه (د عشق په معنا)

هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلېدل
ټینګ
شین
خیرن
ټېپي
ډولي(ښایسته)
پیر
ځیر
توپیر

بېلګې:

۱(ډېر ملګري هر څوک لرلای شي، خو یو پکې تر ټولو نژدې وي.
۲(ما تاته دوه زېري راوړي دي .یو بد دی او بل ښه.
۳ (ده ته خدای دوه ښکلي ماشومان ورکړي دي.
۴ (بریالي خلک تل له نورو سره مرسته کوي.
۵ (د هغه بچي ډېر ناوزلي دي .په مینه یې لوی کړي دي.
۶ (توریالي ننګیالي ته وویل، چې دلته راشي.
۷ (هغه ژوند بې مانا دی، چې خوښي او خوشالي پکې نه وي .
۸ (د هغه ناروغي رنځپوهانو نه شوه نومېرلې .
۹ (تر هغې وروسته هغوی بیا دلته نه دي راغلي.
۱۱(تر ډوډۍ خوړلو مخکې باید هر انسان لاسونه پاک ومینځي .
۱۲(روژه نیول پر هر روغ مسلمان فرض دی.
۱۳ (کله چې یو څوک یوه اړینه لیکنه وکړي، نو وروسته باید یو ځل پرې ښه تېر شي، چې وړې تېروتنې پکې سمې کړي.
۱۴ (ګڼ شمېر وسله لرونکي بریدګر د ښار ستر بانک ته ننوتلي دي.
۱۵ (که دا کار نه کېږي، نو پرېږده یې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ۍ : لکۍ واله یا (əy) :

۱ : د ځینو ښځینه نومونو یوګړي په پای کې :

ډوډۍ / خولګۍ / نړۍ / لړۍ

۲ : د هغو نومونو ډیرګړي په پای کې، چې یوګړی یې یا په ي یا په ۍ پای ته رسېدلی وي:

یوګړی .... ډیرګړی

خوشالي .... خوشالۍ

ناروغي .... ناروغۍ

زاري .... زارۍ

نړۍ .... نړۍ

لړۍ .... لړۍ

یوه استثنا :نجلۍ – نجونې

همدارنګه د پورتنیو نومونو په اوښتي اکر) مفهوم حالت (کې، چې" د "ورسره ملګری وي

اصلي حالت ...... اوښتی حالت

خوشالي .... د خوشالۍ شپې

ناروغي .... د دغې " ناروغۍ لامل څه دی

۳: هغه ستاینومونه...

هغه ستاینومونه، چې په * یالی* وروستاړي پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه ۍ پای ته رسیږي .

نرینه بڼه ...... ښځینه بڼه

بریالی .... بریالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

توریالی .... توریالۍ
ننګیالی .... ننګیالۍ
بڼیالی .... بڼیالۍ (ډولي)

هغه ستاینومونه، چې" یوازې "په نرمه ی پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه * ډېری * په اوږده ي پای مومي، خو ځینې بیا په لکۍ واله (ۍ) لیکل کیږي .

لومړۍ ډله:

نرینه بڼه – ښځینه بڼه

نري – نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی – لومړۍ
ننني – نننۍ

د هغو ستاینومونو ښځینه بڼه، چې له سربلونو ، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی (...) څخهمنځته راغلي وي، یوازې په(ۍ) پای مومي .پورته ځینې بېلګې راغلې هم دي .

نرینه بڼه – ښځینه بڼه

یوازېنی – یوازېنۍ
باندېنی – پاندېنۍ
لاندېنی – لاندېنۍ
بهرنی – بهرنۍ
منځنی – منځنۍ
پورتنی – پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ
دننی – دننۍ

۴ : په نورو نومونو کې:
نجلۍ
ځولۍ (جولۍ)
خولۍ
خولګۍ
نړۍ
ډوډۍ
ګولۍ
مرۍ
کيږدۍ
ماهۍ
خوبانۍ (مندته)
سيلۍ
هيلۍ (بتکه)
هوسۍ (deer)
غالۍ
ګېډۍ
بېنډۍ
لنډۍ
لکۍ
مرغۍ
سپوږمۍ
هګۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د نجونو نومونه لکه :ګلالۍ، ملالۍ، خوبانۍ، اوړۍ، دورخانۍ، ګلمکۍ ...
- د يو ځای ښځينه اوسېدونکي :کابلۍ، پېښورۍ، يوسفزۍ، کندهارۍ...

يادونه :لکۍ واله ۍ، لکه همزۀواله(ئ)، هېڅکله د ويي په منځ يا پيل کې نه راځي .

بېلګې:

١ (د کرېکټ د سياليو لړۍ تر راتلونکې مياشتې وغځېده.
٢ (په نړۍ کې ډېر هېوادونه شته، چې خلکو ته يې هره ورځ ډوډۍ نه رسېږي.
٣ (خدای دې زموږ د ملت ډېرې خوښۍ او خوشالۍ په برخه کړي.
۴ (ددغې ناروغۍ لامل نومېرنه ډاکټرانو ته ناشونې برېښي.
۵ (اتل هره ورځ سره خولۍ پر سروي .
۶ (هغه د ستوني ډاکټر ته لاړ، ځکه چې مرۍ يې خوږېدې .ډاکټر ده ته ښې ګولۍ ورکړې.
٧ (د غره پر سر مې له جانان سره يوه کېږدۍ جوړه کړه .
٨ (ما ډنډ ته يو څو تېوتې وچه ډوډۍ وشړله، چې هيلۍ يې وخوري.
٩ (ډېرې زارۍ مې ورته وکړې، خو زما خبره يې ونه منله.
١٠ (پر هغه باندې زما ګېډۍ ګېډۍ سلامونه وايه.
١١ (په پښتو ژبه کې ډېرې خوږې لنډۍ پيدا کېږي .
١٢ (د ميوند ملاله به زموږ په زړونو کې ژوندۍ وي.
١٣ (دومره يوه ښکلې او کوچنۍ نجلۍ ما بل چېرته تر اوسه نه وه ليدلې.
١۴ (هغه لومړۍ شمېره بيا راوښيه.
١۵ (زموږ پروژه بريالۍ شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئ – همزؤاله یا (əy):

- دا په کړونو(فعلونو) کې راځي، چې کړند (فاعل) یې دویم کس ډېرګړی (تاسو) وي او د پوښتنې په بڼه وي، لکه:

تاسو څه کوئ؛ هلکانو تاسو کله راغلئ؟

- **همدارنګه** همزواله (ئ) په بولیو (امرونو) کې راځي، چې ډېرو تنو ته وي، لکه : ماشومانو راځئ ډوډۍ وخورئ؛ ملګرو دلته راشئ او کېنئ

یادونه :همزواله (ئ)هېڅکله د ویي (لغت) په منځ یا پیل کې نه راځي.

بېلګې :

١ (ګرانو هېوادوالو راځئ، چې په ګډه سره خپل هېواد اباد کړو.

٢ (ورونو !مهرباني وکړئ، ځوږ مه کوئ او غلي کېنئ.

٣ (تاسو چې کله راورسېدئ، نو ماته زنګ ووهئ.

۴ (ښوونکي خپلو زده کوونکو ته وویل ":غلي شئ او ښه غوږ ونیسئ"!

۵ (ټول راشئ او له ما سره په دې کار کې مرسته وکړئ!

۶ (احمده، اتله او پاڅونه، تاسو چېرې تللي وئ؟

٧ (هلکانو، تاسو ولې دلته بې له پرېښې (اجازې) راغلئ؟ بل ځل ته باید پوښتنه وکړئ او اجازه واخلئ.

٨ (پلار" :بچو تاسو لږ دلته راشئ، زه څه درته ویل غواړم ." !

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که اوږده ې:

- ننګیال یو ډاکټر دی او د دۀ ښځه یوه ښوونکې/ ښوونکی ده .
- نن له موږ کره پاتې/ پاتی شه.
- اباسینه، ژوندی/ ژوندې اوسې.
- ته ولې دلته راغلې/ راغلی؟
- اجمل دلته نه دی/دې راغلی/راغلې.
- ښاغلی/ ښاغلې ځلاند په ښوونځي کې یو ښوونکی/ښوونکې دی .
- نجیب یو غښتلی/ غښتلې سړی/ سړې دی.
- هغه ډېرې خبرې/خبری کړې/کړی دي.
- اوږده ې هغه یا ده، چې لاندې/لاندی باندې/ باندی ټکي لري.
- هغه موږ ته غوږ نه و نیولی/ نیولې.
- پسرلی/ پسرلې هغه ځپرکی دی/دې، چې ګلان پکې/ پکی راشنه کیږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځینه) ۍ:

- ښوونځی/ ښوونځۍ د رڼا کور دی.
- هغه لومړی/لومړۍ خبره بیا تکرار کړه!
- تا د لوړو زده کړو لپاره کوم پوهنځی/پوهنځۍ غوره کړی/کړۍ دی.
- راځئ، چې ډوډی/ ډوډۍ وخورو!
- هغه ډېر خواشینی/ خواشینۍ شو.
- هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د خواشینی/خواشینۍ خبر ترلاسه کړ.
- ګلالی/ګلالۍ ښکلې نجلی/ نجلۍ ده.
- دا یوه سپینه زمری/ زمرۍ ده.
- پسرلی/ پسرلۍ هغه څپرکی دی، چې ګلان پکې راشنه کیږي.
- ماته لږه پسرلنی/ پسرلنۍ مېوه راوړه.
- پورتنی/ پورتنۍ کتاب او پورتنی/ پورتنۍ کتابچه راکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکۍ واله ی او که همزواله ئ:

- راشئ/راشی، چې مړی/مړئ وخورو.
- تاسو دلته څه کوئ/ کوی؟
- په نړئ/ نړیٔ کې ډول ډول پښتونه (نژادونه) ژوند کوي.
- زما په بې خبرۍ/ خبرئ کې یې دغه کار وکړ.
- دا ليکنه باید تاسو ټول ولولئ/ ولولۍ!
- مهرباني وکړئ/وکړی، دلته کېنئ/کېنی!
- د ده کور په هره کوټه کې یوه ستره غالۍ/ غالئ پرته ده.
- پر دې وړوکي سړک دومره ستره لارۍ/ لارئ نه شي تللی.
- د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره نرۍ/نرئ برېښي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د - دې - ده - دی - دي

د :

:د تول يا ملکيت سربل (preposition) دی، چې د انګرېزي له of سره سمون خوري .
بېلګه:
د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.
زه د هغه ورور يم.

دې :

يو اړيکنومځری (relative pronoun) دی، چې يوې کړنې ته اشاره کوي، چې د دويم کس يوګړی(ته) you / لخوا ترسره شوې وي يا پخپله د "ته "you/استازيتوب کوي .همدارنګه" دې "ښځينه ځاني نومځری دی، چې په تېرمهال کې کارول کېږي .سربېره پر دې" دې "د نغوتې(اشاري) نومځري په توګه کارول کېږي .

بېلګې :

- دا دې ولې وکړ؟ (ياني تا دا کار ولې وکړ)
- د دې سيمې خلک ښه نه دي (دلته د اشارې نومځری)
- دې ماته وويل، چې راشه (دې ياني کوم ښځينه وګړې)

ده:

دا په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:
لومړۍ :د ول) پارسي :بودن او انګرېزي (be ښځينه بڼه ده .لکه :ګلالۍ درنه ده .
دويمه :په تېرمهال کې د" هغه" (نرينه بڼه) پر ځای راځي .لکه :ده ماته وويل، چې راشه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی:

دا د" ده "په څېر په دوو بېلابېلو معناوو کارول کېږي:

لومړی :د ول (پارسي بودن او انګرېزي be)نرينه بنه ده .لکه :احمد تکړه هلک دی.

دويمه :په اوسمهال کې د" هغه" (نرينه بڼه) پر ځای راځي .لکه :دی دلته نه راځي .

دي:

د ول (پارسي :بودن او انګرېزيbe) نرينه او ښځينه بنې ډېرګړی (جمع) لپاره:

١ (ډېر هلکان راغلي دي

٢ (ډېرې ښځې راغلې دي

٣ (هغوی خوښ دي

دې – دی – ده — دي تمرين: سمه بڼه په نښه کړئ!

- دوی راغلي دي/دی او ښه خوشاله دي/دی.
- ګلالۍ خواشينې دې/ده .
- احمد ښه هلک دی/دې .له نورو سره جنګ نه کوي.
- دا خبره دې/دي څه لپاره وکړه؟
- په انځور کې محمود دی/دې او په خوا کې يې ورسره لوڼه ناستې دي/دی .
- دا خبره يې نه ده/دې کړې .
- اوس اوړی دی/دې، نو ګرمي ډېره ده/دې.
- که دې/دي خوښه وي، نو هلته به لاړ شو.
- دا زما ملګري دي/دې .يو احمد نومېږي او بل اتل.
- په دې/دي اړه ستا څه ليد دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کومو حالتونو کې د نرينه او ښځينه نومونو بڼې او نومځري (ضميرونه) لږ بدليږي؟

لکه ی پر ي اوړي يا ه پر ې او يا هم ې/ي پر و .

"د " سربل (حروف پشين/preposition)

ياد سربل تول يا ملکيت ځرګندوي او د نرينه يا ښځينه نومونو بڼه بدلوي، که هغه يوګړی (واحد) وي او که ډېرګړی (جمع).

بېلګې:

- د ژمي ساړه هر څوک نه شي زغملی .(دلته ژمی پر ژمي بدل شوی، داځکه چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- د دغې ونې پاڼې لا شنې شوې نه دي. (دلته ونه پر ونې بدل شوی، داځکه چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- د هغې ښايست بېساری دی .(دلته هغه، چې ښځينه نومځری دی، پر هغې بدل شوی، دا مخته يې" د "ولاړ دی)
- د ډېرو سړيو په اند ښځې کم ارزښته دي. (دلته سړي، چې د سړی جمع ده، پر سړيو بدل شوی، دا چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)
- نن د مورنيو ژبو نړيواله ورځ ده . (دلته مورنۍ ژبې پر مورنيو ژبو بدل شوی، دا چې" د "سربل يې مخته ولاړ دی)

يادونه :په ډېرګړي) جمع (کې د ښځينه او نرينه نومونو بڼې دواړه پر" و " بدليږي، لکه څنګه چې په وروستيو دوو جملو کې راغلي.

"ته "سربل (انګريزي to) :

دا يو مفعولي سربل دی، چې لوری ځرګندوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د" د "په ځېر د نرينه يا ښځينه نومونو بڼه بدلوي، که هغه يوګړی (واحد) وي او که ډېرګړی (جمع).

بېلګې :

- **دغې ونې ته اوبه ورکړه !** (دلته ونه پر ونې بدللهشوې ده، دا ځکه چې "ته "سربل يې شاته ولاړ دی. که چېرې دغه جمله کې د ډېرو ونو خبره يادونه وکړو، نو بيا " ونې " پر ونو يانې په" و "پای ته رسېږي، ځنګه چې مې د لومړي اکر په اخر کې وکړه) .

- **ننګيالي ته مې وويل، چې راشه.** (دلته ننګيالی پر ننګيالي بدل شوی، دا ځکهچې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

- **هغې ته ورشه** .(دلته هغه (ښځينه بڼه) پر هغې بدل شوی، او لامل يې دا دی، چې" ته "سربل يې شاته ولاړ دی)

تېرمهال:

په تېرمهال کې هم د نرينه او ښځينه نومونو بڼې او نومځري بدلېږي.

بېلګې :

اوسمهال : زمری غرڅنۍ خوري.

تېرمهال: زمري غرڅنۍ وخوړه (دلته زمری پر زمري بدل شوی)

اوسمهال : نجيبه کالي مينځي.

تېرمهال: نجيبې کالي ومينځل. (دلته نجيبه پر نجيبې بدل شوی)

اوسمهال: هغه (ښځينه چې وي) اوبه څښي.

تېرمهال: هغې اوبه وڅښلې. (دلته هغه پر هغې بدل شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

>> له نورو سربلونو سره هم د نومونو بڼې بدلېږي .لکه:
تر، تر پورې، په.. کې، لپاره، ترشا، تر لاندې، تر منځ .خو ما د دوو ډېر کارېدونکو سربلونو، یانې" د "او" ته "شننه وکړه.

کړاو(تمرین): سمه بڼه په نښه کړئ!

- د دغه سړی/سړي په اړه دې څه نظر دی؟
- هغې/ هغه ښځې/ښځه ته ووایه، چې دلته راشي.
- زمري/ زمری یو لوی غرنی غویی ونیوه او ویې خوړ.
- هغه د خوشالي/ خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
- په اوړي/ اوړی کې دلته دومره ګرمي نه وي.
- د ژمي/ ژمی لپاره تاوده کالي وپېره.
- ګرم ننګیال و، خوپېره یې پر بریالي/ بریالی واچوله.
- دغې ځمکې/دغه ځمکه ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
- توریالي/ توریالی نن په سیالۍ کې ماته وخوړه.
- زه تر یوه بجه/یوې بجې پورې بوخت یم.
- هغه له نجیبه/نجیبې سره ښار ته لاړه.
- په پسرلی/ پسرلي کې ګلان راشنه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

"د " او " له " سربلونه :

ډېر خلک ''د'' د ''له'' پر ځای او ''له'' د ''د'' پر ځای کاروي.
د ژبدودیز (ګرامري) لیدلوري له پلوه دواړه په بېلابېلو معناوو او په مختلفو ځایونو کې کارول کیږي.

لومړی باید دا یاد شي، چې سربل څه معنا لري .سربل هغه ویی یا کلیمه ده، چې ډېری د نومونو مخ ته راځي او د لوري او ځای معلومات ورکوي :د، له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې، له، باندې، تر منځ. ...

(د) د تول یا ملکیت سربل (preposition) دی، چې د انګریزي له of سره سمون خوري.

بېلګه:

- د احمد کور په هغه کوڅه کې دی.
- د دې واټ نوم باچاخان دی.

د اړیکه هم ښیي:

- ننګیال د هغه ورور دی .
- د هغه مور ناروغه ده.

"له" په څو حالتونو کې راځي، خو په ټولیز ډول لوری یا پلو څرګندوي . سبربېره پر دې یاد سربل د مهالي، ځایي او اړیکې/تړاوي کړول (قید

(c) ketabton.com: The Digital Library

/adverb)په توګه کارول کېږي .همدارنګه یو لامل او یوه استثنا هم څرګندولی شي .

د لوري څرګندونه :

- **له ... څخه** :هغه له کابل څخه راغی.
- **له ... خوا** :باد له دغې خوا راځي .

د ځانګړي ځای څرګندونه:

- **د .. له سره** :د غره له سره ټول ښار لیدل کېږي.
- **د .. له پاسه** :د بام له پاسه د باران د څاڅکو غږ اورېدل کېږي.

د ځانګړي مهال څرګندونه:

- **له ... وروسته** :له غرمې وروسته راشه.
- **له ... راهیسې** :له ۲۰۱۰ کال راهیسې زه په کابل کې ژوند کوم.

د اړیکې/تړاو او اړوندتوب څرګندونه:

- **له ... سره** :زه له هغه سره ښار ته ځم.
- **له ... سره سم** :له ژمنې سره سم مې دغه کار تر سره کړ.
- **له ... سره سره** :له ډېرو خوړو سره سره دی ښوونځي ته لاړ.

د لامل/ کبل څرګندونه :

- دی د ناڅاپي پېښېدونکې ناروغۍ **له لامله** ومړ.
- د زده کوونکو د ځوږ (شور) **له کبله** ښوونکی له ټولګي (کلاس) لاړ.
- ستا **له لاسه** ټول کارونه خراب شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استثنا څرګندونه :

- **له ...پرته** :له دې پرته بله حللار نشته.

په ځینو ویناوو یا کړونو کې لکه :

- له څه لاس اخیستل
- له کاره وتل
- له یاده وتل
- له چا بد راتلل

تمرین :سمه بڼه په نښه کړئ!

١ (زه پرون د امریکې نه راغلم.
١ (زه پرون له امریکې څخه راغلم.
٢ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
٢ (لوبغاړي توب د دغې خوا نه راوشاړه.
٣ (دا د دوی کور دی.
٣ (دا له دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۴ (الوتکې د وارو د پاسه الوزي.
۵ (له یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۵ (د یو کال راهیسې مې ته نه یې لیدلی.
۶ (د غرمې نه وروسته درسره وینم.
۶ (له غرمې وروسته درسره وینم.
٧ (زه د خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
٧ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
٨ (د دغه کتاب نه پرته، نور مې نه خوښیږي.
٨ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړ اوړون (فعلي ګردان /conjugation)

په پښتو کې هر کړ(فعل) په لام" ل "پای ته رسیږي.

نومځری (ضمیر)......پای:

زه .... م لکه :زه ځم

ته .... ي لکه :ته ځې

هغه .... ي لکه :هغه ځي

موږ........................ و لکه :موږ ځو

تاسو .... ئ لکه :تاسو ځئ

هغوی .... ي لکه :هغوی ځي

یادونه :

هغه کړونه ، چې په "**ول**" پای ته رسیږي، لکه خوښول،کول او داسې نور، د هغوی اوړون " **موږ** " نومځري لپاره په دوو " **و** " راځي

بېلګه :

- موږ خوښوو
- موږ کوو

کړ اوړون تمرین :

لاندیني کړونه خپلو نومځرو سره سم واړوئ:

کول:

زه:

ته:

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

نیول:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

تلل :

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

مینځل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

لرل:

زه:

ته:

هغه:

موږ:

تاسو:

هغوی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یېګانو کومه برخه په لاندېنیو بېلګو کې سمه ده؟

ګرانو لوستونکو، په دې درس کې تاسو ته یو تمرین برابروو، چې د ټولو یېګانو سمه کارونه زده کړئ .لاندېني متنونه زما لخوا ژباړل شوې کیسې دي، چې ټولې یېګانې پکې کارول شوې دي .تاسو باید هڅه وکړئ، چې په نښه سویو وییونو کې سمه برخه په ګوته کړئ .
سم ځوابونه یې د کتاب په وروستیو پاڼو کې ترلاسه کولي شئ .

لومړۍ کیسه :
یو وخت یو هلک و، چې/چي شپون و او د مېږو رمه یې/یي بووله او څارله .
یوه ورځ دغه هلک له ډېرو/ډیرو څارلو ستړی/ستړې شو او زړه یې/یي تنګ شو، نو یوه انده(مفکوره) یې/یي ذهن ته ورغله، چې/چي راځه، دا کلیوال د یوې/یوي ټوکې په موخه په یو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا چیغې/چیغي وهلې " :اې خلکو مرسته وکړئ/وکړی، لېوه راپسې/راپسي دی، لېوه راپسې/راپسي دی/دئ ."
کله چې/چي یې کلیوالو غږ واورېد، نو په بیړه یې هلک ته ورمنډې کړې/کړي .
کلیوال چې وررورسېدل/وررورسیدل او له ده یې وپوښتل چې لېوه چېرته/چیرته دی/دي.
دی/دي خټ خټ له خندا ورته شین شو او ورته ویې ویل، چې تاسو ټول وغولېدئ/وغولېدی او ما هسې/هسي تېر/تیر ایستلئ .

څو ورځې/ورځي وروسته دغه شپون هلک دغه چل بیا تکرار کړ او د مرستې/مرسته غوښتو نارې یې پیل کړې .کله چې کلیوال په چټکۍ/چټکئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره ورته راورسېدل او ويې ليدل/لېدل، چې دغه هلک دوی/دوئ بيا وغولول، نو ډېر/ډېر ورته په ځاځ (غوسه)شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک رمې/رمي ته راګډ شو او دده پر مېږو بې بريد/برېد وکړ .شپون هلک له ډاره د کلي/کلی پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې ووهلې/ووهلي.
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د تېرو/تيرو دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوی، نو ورنغلل .کله چې هلک کلي/کلی ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
هغوی/هغوئ چې وررسېدل، نو مېږې ټولې/ټولي مړې/مړي پرتې/پرتي وې .

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ ووايي/ووايی ، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل کېږي/کيږي .
سرچينه :اسلامي موقعو شبکه - د پند کيسې

دويمه کيسه:

يوه ورځ يو ځوان سړی/سړي د ښار په منځ کې/کي ولاړ و او خلکو ته يې ويل، چې/چي دی په دغه سيمه کې/کي تر ټولو ښکلی/ښکلې زړه لري/لری .
ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه سړي/سړی زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه پکې/پکي تکي ول او نه پکې/پکي کومې تېروتنې/تېروتني برېښېدې .دوی/دوئ ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره ښکلی/ښکلې زړه يې تر اوسه چېرته/چيرته نه و ليدلی .نوموړي/نوموړی ځوان په دې/دي شيبه/شيبه ډېر/ډېر وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دېلارغه(لحظه) يو زوړ سړی په دې خلکو کې/کي راښکاره شو او دې ځوان سړي/سړی ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی/دي لکه زما د زړه چې/چي څومره دی/دي ".نوموړي/نوموړی ځوان او هغو نورو خلکو ددغه بوډا سړي زړه ته ځیر شول.
هغه (د زوړ سړي زړه)سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې ځینې/ځیني وړې/وړي برخې/برخی لیرې شوې وې/وي او ځینې/خیني نورې زړې/زړي تشې په نورو نوکې یو پوښول شوې/شوي وې/وي .خو هغوی/هغویٔ سره سمون نه خوړ او ځینې/ځیني ګوټونه (کونجونه) یې شلېدلي/شلېدلی ول .همداراز یې زړه ځینې/خیني دچې (وړې کندې) درلودې .

خلکو په ځیر ځیر ورته وکتل او له ځانونو سره یې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلی شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلی دی.
دغه ځوان سړي په دې/دي شېبه دغه بوډا سړي پورې/پوری وخندل او ورته وېې ویل :چې ټوکه خو به نه کوې/کوي، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله کوۍ/کوی .ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک دی/دې او زما هغه کامل دی/دې.

زوړ سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو هېڅکله/هیڅکله به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ د یوه انسان لپاره دی، چاته چې ما مینه/مېنه ورکړې .زه مې/مي له زړه یوه ټوټه راغوځوم او دوی/دویٔ ته یې ورکوم او کله نا کله دوی/دویٔ هم ماته د خپلو زړونو ټوټې/ټوټې راکوي، چې زما د زړه دا تشې ډکې/ډکي کړي .خو دا چې سم نه ورسره جوړېږي/جوړیږي، نو ځینې/ځیني څنډې یې ځیګې/ځیګي وي .زه هغه بیا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مینه رایادوي، چې موږ به له یو بل سره وېشله/ویشله .کله نا کله مې ځینو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له دې/دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی یې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه مې/مي لړې/لړي کندې او دچې هم لري .مینه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو معنا هم وي .

که څه هم دغه پرهارونه لا تازه دي/دی او خوږېږي/خوږیږي، بیا هم ماته خپله مینه/مېنه رایادوي، چې هغو وګړو سره مې/مي لرله .زه هیله/هېله لرم، چې یوه ورځ به دوی/دوئ بېرته راشي/راشی او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي .زاړه ورپسې/ورپسي زیاته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوی، چې آره (اصلي) ښکلا د یو زړه څه ته وایي/وایی؟

هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ یې اوښکې رابهېدې/رابهیدې .هغه دې بوډا ته ورنږدې شو او له زړه یې یوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته یې ورکړه، چې لږ تر لږه یې یوه تشه ورډکه کړي .

کله یو واو او کله دوه واوونه ؟

هغه کړونه ، چې " ول " پای ته رسیږي، لکه
کول ، خوښول ، نیول او داسې نور،
له هغوی راوتلي کړند (فاعل) نومونه په **دوو**" و " لیکلی کیږي لکه:
کوونکی ، خوښوونکی ، نیوونکی

هغه کړونه، چې یوازې په " ل " پای ته رسیږي (ویل، شنل، لوستل) له دوی راوتلي کړند نومونه په یو" و "لیکل کیږي لکه :
ویونکی ، شنونکی ، لوستونکی

تمرین :

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمه بڼه پکې په نښه کړئ!

١ (کوونکی/ کونکی

٢ (ښوونکی/ ښونکی

٣ (نیوونکی / نیونکی

٣ (شنوونکی/ شنونکی

۴ (څېړوونکی/ څېړونکی

۵ (لیږوونکی / لیږونکی

۶ (هېروونکی / هېرونکی

٧ (منونکی/ منوونکی

٨ (پېرودوونکی/ پېرودونکی

٩ (پلورونکی/ پلوروونکی

١٠ (اخیستونکی/ اخیستوونکی

لاندېنيو کړونه نومونو ته واړوئ :

لکه څرګندول -کړ ← څرګندوونکی

کړ .... نوم

خوښول ....

لرل...................

زده کول............

وژل..................

لیدل.................

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ توپيرونه

نارينه او نرينه توپير :

نارينه .. نوم دی، چې سړي ته ويل کيږي
نرينه .... ستتاينوم دی او د سړي اړوند معنا ورکوي
بېلګې :
يو څو نارينه راوغواړه.
دا کار د نارينااوو نه دی.

دا نرينه جامې نه دي، بلکې ښځينه (دلته نرينه يو ستاينوم دی، چې جامو ته نغوته (اشاره) کوي
احمد يو نرينه نوم دی (دلته نرينه احمد ته نغوته کوي)

زدکړه او زده کړه توپير:

زدکړه: دا د نوم په توګه کارول کيږي او د تعليم معنا ورکوي
زده کړه: دا د زده کولو، چې کړ (فعل) دی، امري بڼه ده او هم يو تن ته د امر کولو مانا لري.

بېلګې

په مورنۍ ژبه زدکړه کول د هر انسان حق دی. (دلته د تعليم معنا ورکوي)
که نورو هېوادونو ته تلل غواړې، نو انګرېزي ژبه زده کړه. (دلته د کړ په توګه)

ځان ته او ځانته توپير :

ځان ته /ځانته: که (ته) وستربل و، نو بېل دی لکه :زه ځان ته وايم /ځان ته مې جامې جوړې کړې /هر څوک ځان ته رمبی وهی /ته ځان ته کمپاين کوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هله ورپسې د وروستاړي غوندې نښلي، چې په ګډه قید جوړ کړي او د یواځې (تنها، ګوښی)مانا ولری، لکه:
احمد په کور کې ځانته دی /ولسمشر د درغلۍ ضد مبارزه کې ځانته دی /زه ځانته(یواځې)راغلم/هیڅوک یو هېواد ځانته نه شی ابادولای/ما دا کنده ځانته ډکه کړه.

ما دا کوټه ځان ته(د ځان لپاره)جوړه کړه.
ما دا کوټه ځانته(په یواځې ځان) جوړه کړه

یوازې – یواځې:

یوازې :فقط/ صرف only
یواځې :تنها/ ګوښی alone

کلیزه– کالیزه :

کلیزه :جنتري calendar
کالیزه :سالروز anniversary

پیل – پېل:

پیل :شروع start
پېل :دقیقه minute

ښیي – ښایي:

ښیي:د ښوولو اوړون دی په اوسمهال کې– د دریيم کس لپاره(هغه ښیي)
ښایي: یو کړول (قید) دی، چې د "کېدای شي" یا ګوندې معنا ورکوي (ښایي زه دا کار وکړم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس – وس :

اوس :همدا مهالnow/

وس :توانability /

زه – ځه:

زه :لومړی تن واحدme– i/

ځه: د "تلل" امري بڼه‌ده یوه کس ته (ځه ، هلته لاړ شه)

پرخه – پرښه:

پرخه =شبنم

پرښه =خورا لویه ډبره

پښه – پخه :

پښه :د بدن هغه لاندېنۍ برخه چې ورون پرې ولاړ وي او پنځه ګوتې لري.

پخه :د پوخ ښځینه بڼه

ورونه – ورونه:

ورونه :د ور ډېرګړی (جمع) دروازې

ورونه :د ورور ډېرګړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

(په) او (پر) توپیر :

دا دواړه سربلونه – prepositions) حرف پیشین (دي، چیپه ببلو ځایونو کې له ببلو ماناوو سره کارول کیږي.

پر:

لومړی حالت :

د انګلیسي on او د پارسي " بالای " سره سمون خوري.

- زما کتاب پر مېز (باندې) پروت دی.
- هغۀ خپل شخولی (بکس) د تونۍ پر سر ایښی دی.

دویم حالت :

د نېټو څرګندؤلو لپاره راځي.

- هغه د کب میاشتې پر ۱۸مه زیږېدلی دی

دریم حالت :

لاملونو څرګندؤلو لپاره راځي.

- احمد يې پر څه وواهه؟

څلورم حالت:

تړاو یا اړوندتوب څرګندوي.

- زه د پښتو پر پنځه یې ګانو یوه لیکنه کؤم.

"پر "په ځینو لنډو ویناګیو کې راځي لکه:

د ..پر بنسټ، ورځ پر ورځ، ګام پر ګام، پر چا ویاړل...

په:

لومړی حالت :ځای څرګندوي

- زه په کور کې یم .
- ننګیال په ښار کې اوسیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم حالت: مهال يا وخت څرګندوي.

- زه په ۲۰۰۲ کال کې کابل ته راغلم .
- په تېره مياشت کې هغه کور ته لاړ.

"په "په ځينو لنډو ويناوو کې راځي لکه :

پهٔ دې اړه، په دې ډول...

پر & په تمرين :

۱ (د بام په/پر سر يې کاشمالي کرلي دي .
۲ (هغه په/پر دې اړه له چا سره نه غږېږي.
۳ (په/پر دې موضوع ستا اند څه دی؟
۴ (په/پر راتلونکې اوونۍ کې راشه.
۵ (د رروانې مياشت په/پر ۲۶يمه به درشم.
۶ (تاسو په/پر څه له ما خوابدي ياست؟
۷ (خپل شخولی(بکس) دې په/پر ځمکه باندې مه پرېږده.
۸ (زه د لغمان په/پر لوري ځمه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په کې / پکې توپير :

په ..کې:

"په کې " يو سربل (preposition) دی، چې يو ځای څرګندوي، چې د " چېرته "پوښتنې ځواب وايي .دغه ويی د انګرېزي له in او د دري له " در " سره سمون خوري.

بېلګه :

- زه په کور کې يم.
- احمد په ښوونځي کې دی .
- ننګيال په ښار کې ژوند کوي.

پکې :

پکې يو کړوَل (قيد) دی، چې درې بېلابېلو حالتونو کې راځي :

١: يو ځای څرګندوي او له يو ځای سره د اړيکې په توګه کارول کېږي .دغه ويی د انګرېزي له inside سره سمون خوري .

بېلګې:

- ماته هغه کلی خوند راکوي، ځکه چې جانان پـکــې اوسېږي
- هغه کوټه، چې زه پکې ناست وم، ډېره لويه وه.

٢ : پکې "يوې کړنې ته د نغوتې) اشارې (کړوَل په توګه کارول کېږي.

بېلګې:

- احمد په انګرېزي کې تکړه دی، خو ورور يې پکې ستونزې لري
- هغه څۀ، چې زه پکې کمزوری يم، سوکوهنه ده.

٣ : پکې " کله نا کله د * په اړه *مانا ورکوي.

بېلګې:

- زما خو دغه خبره خوښه شوه .تاسو پکې څه واياست .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه :

سربلونه په دوو ډولو وي :

یو خپلواکي وي لکه په، پر، له . ...

بل ناخپلواک وي، چې یواځې نه کارول کیږي لکه څخه، سره، کې...

په خپله / پخپله توپیر:

په خپله یو نومځری دی، چې څښتنوالی/تول ځرګندوي او د څیز/شي ښځینه بڼې لپاره راځي لکه :په خپله خاوره سوله غواړم؛ احمد په خپله کوټه کې ناست دی؛

پخپله هم یو نومځری دی، چې د یوکړند(فاعل)په توګه کارول کیږي .دغه ویی د انګریزي له oneself سره سمون خوري.

بېلګې: زه دغه کار پخپله کوم; احمد پخپله دلته راغی.

تمرین :

- په خپله/پخپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او رښته ده.
- له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې په خپله/پخپله یې نه غوښتل.
- هغه په خپله/ پخپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مینه کوي.
- په خپله/پخپله خوله دې وویل، بل چا نه.
- په خپله/پخپله یې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله یې پر خپل ورور وکړ.
- دغه ستونزه یوازې ته په خپله/پخپله حلولی شې .
- که په خپله/پخپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
- څوک چې په خپله/ پخپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه یو بې اروا بدن.
- لومړی یې څه نه ویل، خو بیا یې پخپله/په خپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
- هغه ماته وویل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله/په خپله ورغلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د په خوا / پخوا توپیر:

په خوا یو ځایي کړوُل دی، چې یو لوری یا ځای ځرګندوي.

- زه د خپل ملګري په خوا کې ناست یم.
- که په دې خوا راغلې، نو ښه به وي.

پخوا یو مهالیز کړوُل دی، چې تېر شوی وخت ځرګندوي او د انګرېزي له in the back daysاو د پارسي له" قبل "سره سمون خوري.

- پخوا به خلکو دغه کار نه کاوه.
- د پخوا په څېر ښه کار نه کوي .

په خوا او پخوا تمرین :

- دا خبره یې ماته پخوا/په خوا کړې وه.
- زه د خپل ملګري په خوا/پخوا کې کېناستم.
- پخوا/په خوا به خلکو داسې کول، خو اوس یې دغه کار پرېښی دی.
- هغه تل د خپلې مینې په حوا/ پخوا کې اوسېدل غواړي.
- که په خوا/پخوا دې دې ویلي وای، نو وژلی به یې وای .
- دا ښار ډېر بدل شوی دی .د په خوا/پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.
- که زموږ په خوا/پخوا راغلې، نو د یو سلام لپاره راشه.
- په خوانۍ/پخوانۍ کیسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د له خوا / لخوا توپير:

د ډېرو په اند به دواړه کوم مانيز توپير و نه لري،خو ليکدوديز توپيرد ژبدوديز/ګرامري ليدلوري له پلوه دواړې بېلې ماناوې لري.

له خوا: «له» سربل د خوا (طرف/لورى) بدرګه کوي.
ياد سربل لورى څرګندوي، نو له دې جوتېږي، چې «له خوا» د لاندينيو وييکو(کليمو) هممانيزونه دي:
له طرفه/ له يلوه/ له لوري

بېلګې:

- ګڼې پروژې د نوي وزير له خوا لګيا دي تر سره کيږي.
- دا کار دهغه له خوا تر سره خوا شو.

لخوا: دا يؤ سربل دى، چې پۀ مجهوله بڼه (passive case) کې راځي او د يوې ترسره شوې کړنې کړند (فاعل) څرګندوي، چې پۀ انګرېزي کې ورته by وايي.
بېلګې:

- ګڼ شمېر ګټورې پروژې د نوي وزير لخوا لګيا دي تر سره کيږي.
- دا کار د هغۀ لخوا وشو

تمرين:

١. که زما له خوا/لخوا مرستې ته اړتيا وي، نو چمتو يم.
٢. زما له خوا/لخوا دې تاسې ټولو ته مبارک وي
٣. دا زما له خوا/لخوا يوه تېروتنه شوې ده.
٤. دا پرېکړه د ولسمشر له خوا/لخوا شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. په ښوونځي کې د مدیر له خوا/لخوا د موبایل بندیځ یوه اندپوښتنه تر سره شوه.
٦. باد له دغې خوا/دغې لخوا راغی.
۷. له یوې خوا/یوې لخوا ډېرې ګټې لري.
۸. دا زما له خوا /لخوا تاته ډالۍ.

د چېرې / چېرته توپیر:

چېرې یو لوری/ خوا/اړخ څرګندوي .
کړونه (فعلونه) لکه تلل، روانېدل، منډه وهل، الوتل ... لوری څرګندوي، نو له " چېرې "سره باید وکارول شي.
بېلګې:

- احمد چېرې ځي؟(ځي د تلل کړ اوړون دی)
- زه چېرې روان یم .

چېرته یو ځانګړی ځای څرګندوي، چې پکې یو څه شتون لري.
کړونه لکه ول (دی، یم، ده...) ، اېښودل، څملاستل، اوسېدل ... یو ځای څرګندوي، نو له " چېرته "سره باید وکارول شي.
بېلګې :

- اتل چېرته دی؟
- کتاب دې چېرته اېښی دی؟
- هغه چېرته ملاست دی؟
- تاسو چېرته اوسېږئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمرين :

- بلاله ته اوس چېرته/چېرې اوسېږې؟
- ته چېرته/چېرې تللى وې، زه درپسې ګرځېدم.
- چېرې/چېرته روان يې؟ كه ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.
- هر چېرته/ چېرې چې وې، خوشاله اوسې.
- زه چې هر چېرته/چېرې تلل وغواړم، نو ځم.
- زويه وګوره، چې ستا پنډوسكى چېرته/ چېرې پروت دى. ځوك به يې درنه پټ كړي.
- زه په كټ كې ځملم او ته چېرته/چېرې ځملې، په كټ كې يا پر ځمكه.
- هغه چېرې/چېرته لاړ؟ ماته يې هېڅ ونه ويل.
- تاسو چېرته/چېرې پاتې كيږئ؟
- خداى خبر، چې هغه به چېرته/چېرې پټ وي .هېڅ يې نه شم پيدا كولى.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هم داسې /همداسې توپیر:

همداسې:

يو کړوليز عبارت دی چې د يو اکر يا کړنې د څرنګوالي په پار کارول کيږي . کېدای شي په هر جمله کې يوه ځانګړې مانا رامنځ ته کړي.

- ته همداسې ښه يې.
- دا همداسې سم دی.
- هغه همداسې لګيا و کار يې کاوه.
- هو، همداسې ده.

The way it is/was له دغو غونډلو دې پايلې ته رسيږو چې د همداسې ژباړه ده.

You are good the way you are.

It is correct/right the way it is.

He was working the way he was.

Yes, it's so/indeed!

هم داسې:

يو کړول/ کړوليز عبارت دی چې د همغږی په پار کارول کيږي.

- ما ته هم داسې ښکاري چې هغه ښه سړی دی.
- ته هم داسې نااشنا خبرې کوې سړی پرې نه پوهيږي.

له دغو غونډلو دې پايلې ته رسيږو چې د هم داسې ژباړه as well/too ده .

هم داسې او همداسې تمرين:

- ماته يې هم داسې/ همداسې يوه خبره وکړه.
- هغه ته يې هم داسې/همداسې يو کارټ ورکړ .
- همداسې/ هم داسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
- ما لومړی هم داسې/ همداسې فکر کاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې /هم داسې ده .
- دا ته هم داسې/ همداسې غږېږې، شرمېږې نه؟
- همداسې/ هم داسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسې.

(که نه) او (کنه) توپیر :

که نه :

یو وییز (لغوي) جوړښت دی، چې له **که** اړیکتوری (حروف روابط /conjunction)او **نه** کړول جوړ دی .

یاد جوړښت د هغو پوښتنو په پای کې راځي، چې ځوابونه یې څرګند (هو/نه) وي .

دا د انګرېزي له whether ... or not سره سمون خوري.

- ته زما خبره منې او که نه؟
- هغه کار دې وکړ او که نه؟
- هغه راغلی و او که نه؟

کنه :

دغه د تاکید یا ټینګار ویی دی، چې پې لاندېنیو اکرونو (حالتونو)کې کارول کیږي:

۱ : د همغږۍ او تاییدولو لپاره لکه:

- هو کنه !ته رښتیا وایې

۲ : د یوې وینا موخه او مفهوم غښتلی او پیاوړی (قوي) کوي:

- همدا خو غم دی کنه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

- ما خو درته ویلي ول کنه !

۳ : د مقابل لوري موافقې او د ځان ډاډمنولو (مطمئنولو) په پار کارول کیږي لکه:

- همداسې ده، کنه؟
- ورځو به، کنه؟
- دا ګرانه ده، کنه؟

۴ : پوښتنو او مثبت غوندلو کې:

- ته به ما ته ووایې چې ویې کړم، کنه.

ستاینومونه په ی/ې/ۍ :

هغه ستاینومونه، چې" یوازې "په نرمه ی پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه * ډېـــــرى *په اوږده ې پای مومي، خو ځینې بیا په لکۍ واله ۍ لیکل کیږي .

لومړۍ ډله:

نرینه بڼه .... ښځینه بڼه :

ښکلی .... ښکلې

وړوکی .... وړوکې

خواشینی .... خواشینې

تږی .... تږې

وږی .... وږې

د هغو نرینه ستاینومونو (چې په ی باندې وي)ښځینه بڼه، چې له کړونو(فعلونو) څخه منځ ته راغلي وي، یوازې په ې راځي:

نرینه – ښځینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منلی - منلې
کړېدلی - کړېدلې
ځورېدلی - ځورېدلې
زړه وړونکی - زړه وړونکې
سوځېدونکی - سوځېدونکې
چاودېدونکی - چاودېدونکې

دويمه ډله :

نرينه - ښځينه

نری - نرۍ
کوچنی- کوچنۍ
ګلالی- ګلالۍ
ژوندی- ژوندۍ
لومړی - لومړۍ
ننی - ننۍ

د هغو ستاينومونو ښځينه بڼه، چې له سربلونو څخه، لکه لاندې، باندې، پورته، بهر، برنی ... منځته راغلي وي، يوازې په ۍ پای مومي . پورته ځينې بېلګې راغلې هم دي .

نرينه - ښځينه

يوازېنی - يوازېنۍ
باندېنی - باندېنۍ
لاندېنی - لاندېنۍ
بهرنی - بهرنۍ
منځنی - منځنۍ
پورتنی - پورتنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

برنی – برنۍ

هغه ستاینومونه، چې په* یالی *وروستاړي پای ته رسیږي، د هغوی ښځینه بڼه په ښځینه ۍ پای ته رسیږي .

نرینه بڼه ...... ښځینه بڼه

بریالی .... بریالۍ

توریالی .... توریالۍ

ننگیالی .... ننگیالۍ

پتیالی .... پتیالۍ = لوی عزت لرونکی

پاتیالی .... پاتیالۍ = ناکام

بڼیالی .... بڼیالۍ = ډولي

پامیالی .... پامیالۍ= متوجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پښتنو ټبرونه :

هغه نومونه چې په نرمه ی (نرينه ښځه) پای ته رسيږي، د هغوی ښځينه ښځه په لکۍ واله ۍ پای مومي:

نرينه ښځه .... ښځينه ښځه

احمدزی .... احمدزۍ

اپرېدی .... اپرېدۍ

يوسفزی .... يوسفزۍ

همدارنګه نور نومونه،.چې په زی راځي .

کله په- يځ او کله په- يز:

نومونه لکه لنډيځ، بنديځ، وړانديځ، ختيځ او لوېديځ په ځ ليکل کيږي او ډېری خلک يې په ز ليکي، څه چې ناسمه ده.

په يز يا ييز يوازې هغه ستاينومونه (صفتونو) ليکل کيږي،.چې له نومونو رغېدلي وي لکه ټولنيز (ټولنه + يز(، سولييز) سوله + ييز)....

دلته بيا کله يز او کله ييز کاروو؟

نوم چې په خپلواک غږ (واول) ه پای ته رسېدلی وي، نو ستاينوم يې بيا ييز ليکل کيږي سولييز، سيمييز . ....

[دا چې ټولنيز ولې په يز ليکو او نه په ييز، سره له دې چې په خپلواک غږ رسيږي، دا يوه استثنا ده]

که نوم په بېواک غږ (کانسېننټ) پای ته رسېدلی وي، نو بيا يې ستاينوم په يز راځي لکه اړخيز، دوديز، غږيز. ...

په دې برخه کې دوه ځانګړي توپيرونه :

ختيځ ..... نوم(east)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ختيز .... ستاينوم(eastern)
لوېديځ .... نوم(west)
لوېديز .... ستاينوم(western)

بېلګې:
١)ددې هېواد په ختيځ کې ګرمي ده او په لوېديځ کې يې ساړه دی.
٢)ددې هېواد ختيزو سيمو کې ګرمي ده او په لوېديزو سيمو کې ساړه دی.
ستاينوم سره تل نوم وي، چې د هغه حالت او څرنګوالی ټاکي. (سيمې پورتنۍ بېلګه کې نوم دی، چې ستاينوم" ختيز " يې ټاکي)

څ:

څنګه
څه
څوک
څو
څومره
څېړل
څانګه
پاڅېدل
هڅه
هېڅ/ هيڅکله
اڅکزی
څوکۍ
څښل(drink)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښباک
ښېره
ښیز
ښار/ ښارل
ښادر
ښخه
ښاښکی
ښاښېدل
ښبښتن
سپېښلی
ښوب =شوق
ښړیکه
نښا= ګڼا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څ:

څان
څه = لاړ شه
څای
څواب
څکه
څمکه
ښڅه
منځ/ تر منځ
څم/ څې/ څي/څوgo/goes
څانګړی
انځور
څواک (قوت)
ورځ
څیني
څړوبی(waterfall)
څولۍ
څار (قربان)
څلاند
بنځه
اخځ
پنځول (تخلیقول)
لمونځ
لمانځل
مینځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز:

زما

زه

زړه

زلمی

زده کول

ستونزه

همزولی

يوازې (د فقط/ صرف په مانا)

زوی

زامن

زوم

زاري

زانګو

زنګ

زنګون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښ:

ښایسته

ښه

ښکلی

ښودل

پښتو

پوښتنه

ښکته (کوز)

پیښه

رښتیا

خوښ/ خوښول

ښخول(burry)

پښه (foot)

ښاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ړ:

ړيره

ړمنځ(comb)

ړلئ

لړ

لوړه

تړی

وړی

اوږه(shoulder)

هوږه(garlic)

خوړ

کوړ/کړه

ليړل

تيړه

پرېړده (د پرېښودلو په مانا)

موړ

زموړ

غړ

غوړ

موړک

کيړي/ جوړيږي/هيريږي نومونه چې په – ېږي پای ته رسيږي:

کيږي، خوښيږي، رسيږي، مړيږي..

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژ:

ژر(soon)

ژبه

ژړا

خېژي/ خېژم(climb)

ژوند/ ژوندون

ژور

ژېړ

ژاوله (gum)

ژوبل(heavy wounded)

ژمنه– وعده

ژی– د اوبو ژی

ژئ –خندېه

ژبی – زلمی

ژرنده

(c) ketabton.com: The Digital Library

ڼ :

منړه

باڼه

پاڼه

رڼا/روڼ

ګڼ

کوڼ

شکوڼ

بڼ(باغ)

بڼه (شکل /form)

نښېګڼه

سپڼ(يو ډول غړ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سم ځوابونه ، کړاوونه :

نرمه ی او که اوږده ې:
۱ (ننګیال یو ډاکټر دی او د دهٔ ښځه یوه" ښوونکې "ده .
۲ (نن له زموږ کره" پاتې "شه.
۳ (اباسنه،" ژوندی اوسې."
۴ (ته ولې دلته" راغلې "؟
۵ (اجمل دلته نه" دی راغلی."
۶" (ښاغلی "ځلاند په ښوونځي کې یو" ښوونکی "دی .
۷ (نجیب یو" غښتلی سړی "دی.
۸ (هغه ډېرې" خبرې کړې "دي.
۹ (اوږده ې هغه یا ده، چې" لاندې باندې "ټکي لري.
۱۰ (هغه موږ ته غوږ نه و" نیولی."
۱۱" (پسرلی "هغه ځپرکی" دی"، چې ګلان" پکې "راشنه کېږي .
۱۲ (زرین په روژه کې ډېر" تږی "کېږي او خور یې ډېره" وږې "کېږي.

نرمه ی او که لکۍ واله (ښځینه)ۍ:
۱" (ښوونځی "د رڼا کور دی.
۲ (هغه" لومړۍ "خبره بیا تکرار کړه) !خبره ښځینه نوم دی
۳ (تا د لوړو زده کړو لپاره کوم" پوهنځی "غوره" کړی "دی.
۴ (راځئ، چې" ډوډۍ "وخورو!)
۵ (هغه ډېر" خواشینی "شو.)
۶ (هغه ډېر خوابدی شو، چې کله یې د" خواشینۍ "خبر ترلاسه کړ.)
۷" (ګلالۍ "ښکلې" نجلۍ "ده.)
۸ (دا یوه سپینه" زمرۍ "ده) .یوه او ده ښځینه نومونو ته اشاره کوي)
۹! (پسرلی " هغه ځپرکی دی، چې ګلان پکې راشنه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (ماته لږه" پسرلنۍ "مېوه راوړه (.مېوه ښځينه نوم دی)
۱۱ (پورتنی "کتاب او" پورتنۍ "کتابچه راکړه .
(کتاب نرينه او کتابچه ښځينه نوم دی)

اوږده ي او که لکۍ واله ی:

۱ (نغمه ډېره" خواشينې "له ښوونځي راغله.
۲ (د" خواشينۍ "پر مهال د قرآن تلاوت کول زړه ته سکون ورکوي.
۳ (هغه" وروستۍ " خبره بيا تکرار کړه .
۴ (هغه ماته" درې "منې راکړې .
۵" (بريالۍ "ښځې تل د خپلو بچو يه روزنه کې پراخه ونډه اخلي.
۶ (په" پورتنۍ "جمله کې يوه تېروتنه ده .هغه بايد سمه" کړې."
۷" (ملالۍ "دلته" راغلې "ده.
۸ (د هغې" جينۍ "سترګې ډېرې" غلچکۍ "دي.
۹ (راځئ، چې" ډوډۍ "وخورو!
۱۰ (په عراک کې داعش ډلې يوه ښځينه" جنګيالۍ "نيول شوې .

لکۍ واله ی او که همزواله ئ:

۱" (راشئ"، چې" مړۍ "وخورو.
۲ (تاسو دلته څه" کوئ" ؟
۳ (په" نړۍ "کې ډول ډول پښتونه) نژادونه (ژوند کوي.
۴ (زما په" بې خبرۍ "کې يې دغه کار وکړ.
۵ (دا ليکنه بايد تاسو ټول" ولولئ!"
۶ (مهرباني" وکړئ"، دلته" کېنئ!"
۷ (د ده د کور په هره کوټه کې يوه ستره" غالۍ " پرته ده.
۸ (پر دې وړوکي سړک دومره ستره" لارۍ "نه شي تللی.
۹ (د هغه لور لکه چې ناروغه ده .ډېره" نرۍ "برېښي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰ (د هغې کشره خور کله هم په ازموينو کې نه" پاتيالۍ " کېږي .

لومړۍ کيسه :

يو وخت يو هلک و،" چې "شپون و او د مېږو رمه" يې "بووله او څارله .يوه ورځ دغه هلک له" ډېرو "څارلو" ستړی "شو او زړه" يې "تنګ شو، نو يوه انده) مفکوره" (يې "ذهن ته ورغله،" چې "راځه، دا کليوال د" يوې "ټوکې په موخه په يو چل وغولوم .ده په لوړ غږ دا" چيغې "وهلې " :اې خلکو مرسته" وکړئ"، لېوه" راپسې "دی، لېوه" راپسې" "دی ."" کله" چې "يې کليوالو غږ واورېد، نو په بيړه يې هلک ته ورمنډې" کړې ." کليوال چې" وررورسېدل "او له ده يې وپوښتل، چې لېوه" چېرته" "دی." " دی "خپ خپ له خندا ورته شين شو او ورته ويې ويل، چې تاسو ټول "وغولېدئ "او ما" هسې "تېر "ايستلئ .

څو" ورځې "وروسته دغه شپون هلک دغه چل بيا تکرار کړ او د" مرستې " غوښتو نارې يې پيل کړې .کله چې کليوال په" چټکۍ "سره ورته راورسېدل او ويې" ليدل"، چې دغه هلک" دوی "بيا وغولول، نو" ډېر "ورته په ځاځ (غوسه) شول.

يو څه مېش (وخت) وروسته يو لېوه ددغه هلک" رمې "ته راګډ شو او دده پر مېږو بې" بريد "وکړ .شپون هلک له ډاره د" کلي "پر لوري منډې وکړې او د مرستې چيغې يې" ووهلې."
دا ځل يې کليوالو داسې انګېرل، دغه هلک به ورسره بيا د" تېرو "دوو ځلو په څېر يو چل کوي/کوی، نو ورنغلل .کله چې هلک" کلي "ته راورسېد او کليوال يې سم خبر کړل، نو د رمې ژغورلو لپاره يې په ګډه ورمنډې کړې .
'هغوی "چې وررسېدل، نو مېږې" ټولې مړې" "پرتې "وې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پند :يو څوک چې ډېر ځله دروغ" ووايي "، نو رښتيا خبره يې هم دروغ ګڼل "کيږي ."

دويمه کيسه:

يوه ورځ يو ځوان" سړى "د ښار په منځ" کې "ولاړ و او خلکو ته يې ويل، "چې "دى په دغه سيمه" کې "تر ټولو" ښکلى "زړه" لري ."ډېر خلک ورته راټول شول او د دغه" سړي "زړه يې ستايه، ځکه چې بشپړ و .نه" پکې " ټکي ول او نه" پکې "کومې" تېروتنې "برېښېدې" .دوى "ټولو دده اند تاييد کړ او دا يې ومنله، چې دومره" ښکلى "زړه يې تر اوسه" چېرته "نه و ليدلى . "نوموړي "ځوان په" دې" "شېبه "
"ډېر "وياړ وښود او ځان يې لا ښايه .
په ناڅاپي ډول په دې لارغه(لحظه)کې يو زوړ سړى په دې خلکو" کې " راښکاره شو او دې ځوان" سړي "ته يې وويل " :ستاسو د زړه ښايست دومره نه" دى "لکه زما د زړه" چې "څومره" دى "."نوموړي "ځوان او هغهنورخلک ددغه بوډا سړي زړه ته ځير شول.
هغه (د زوړ سړي زړه) سخت ګړبېده، خو له داغونو ډک و، دا چې" ځينې " "وړې" "برخې "ليرې شوې" وې "او" ځينې "نورې" زړې "تشې په نورو نويو پوښول شوې/شوي" وې ."خو" هغوى "سره سمون نه خوړ او" ځينې " ګوټونه (کونجونه) يې" شلېدلي "ول .همداراز يې زړه" ځينې "دچې (وړې کندې) درلودې .خلکو په ځير ځير ورته وکتل او له ځانونو سره يې دا اندل (فکر کاوه)، چې دغه بوډا څنګه داسې انګېرلى شي، چې دده زړه د هغه ځوان سړي تر زړه ډېر ښکلى دى.

دغه ځوان سړي په" دې "شېبه دغه بوډا سړي" پورې "وخندل او ورته ويې ويل :چې ټوکه خو به نه" کوې"، تاسو څنګه خپل زړه زما له زړه سره پرتله "کوئ ."ستاسو خو ګډوډ او له داغونو ډک" دى "او زما هغه کامل" دى."

(c) ketabton.com: The Digital Library

زاړه سړي ځواب ورکړ :هو ستاسو زړه روغ او بشپړ ښکاري، خو" هیڅکله " به خپل زړه ستا پر زړه ورنکړم .زما د زړه هر داغ یو انسان لپاره دی، چاته چې ما" مینه "ورکړې .زه" مې "له زړه یوه ټوټه راغوڅوم او" دوی "ته یې ورکوم او کله نا کله" دوی "هم ماته د خپلو زړونو" ټوټې "راکوي، چې زما د زړه دا تشې" ډکې "کړي .خو دا چې سم نه ورسره" جوړیږي"، نو" ځینې " څنډې یې" ځیګې "وي .زه هغه بیا هم ارزم، ځکه چې ماته هغه مینه رایادوي، چې موږ به له یو بل سره" وېشله ."کلهj
کله نا کله مې ځینو ته د زړه ټوټې ورکولې، بې له" دې "چې دوی یې هم راکړي، نو همدا لامل دی، چې زړه" مې" "لږې "کندې او دچې هم لري .مینه ورکول کله نا کله ځان په خطر کې د اچولو په مانا هم وي .که څه هم دغه پرهارونه لا تازه" دي "او" خوږیږي"، بیا هم ماته خپله" مینه "رایادوي، چې هغو وګړو سره" مې "لرله .زه" هیله "لرم، چې یوه ورځ به" دوی "بېرته "راشي "او زما د زړه ټولې تشې ډکې کړي .زاړه" وریسې "زیاته کړه :ښه نو اوس پوه شوې/شوی، چې آره (اصلي) ښکلا د یو زړه څه ته" وایي"؟
هغه ځوان سړی غلی ولاړ و او پر مخ یې اوښکې" رابهېدې ."هغه دې بوډا ته ورنژدې شو او له زړه یې یوه ټوټه راوشکوله او دې بوډا سړي ته یې ورکړه، چې لږ تر لږه یې یوه تشه ورډکه کړي .

کړ اوړون تمرین :

کول:

زه :کوم

ته :کوې

هغه :کوي

موږ :کوو

تاسو :کوئ

هغوی :کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نيول:
زه :نيسم
ته :نيسې
هغه :نيسي
موږ :نيسو
تاسو :نيسئ
هغوی :نيسي

تلل :
زه :ځم
ته :ځې
هغه :ځي
موږ :ځو
تاسو :ځئ
هغوی :ځي

رسېدل:
زه :رسيږم
ته :رسيږي
هغه :رسيږي
موږ :رسيږو
تاسو :رسيږئ
هغوی :رسيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مينځل:

زه :مينځم

ته :مينځې

هغه :مينځي

موږ :مينځو

تاسو :مينځئ

هغوی :مينځي

لرل:

زه :لرم

ته :لرې

هغه :لري

موږ :لرو

تاسو :لرئ

هغوی :لري

د يو واو او دوو واوونو تمرين :

۱ (کوونکی

۲ (ښوونکی

۳ (نيوونکی

۳ (شنونکی

۴ (څېړونکی

۵ (ليږونکی

۶ (هېروونکی

۷ (منونکی

۸ (پېرودونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹ (پلورونکی
۱۰ (اخیستونکی

لاندېني کړونه نومونو ته واړوئ:

کړ .... نوم
خوښول .... خوښوونکی
لرل .... لرونکی
زده کول .... زده کوونکی
وژل .... وژونکی
لیدل .... لیدونکی

په خپله او پخپله تمرین :

۱ (په خپله مورنۍ ژبه کې زدکړه کول د هر وګړي حق او ربښته ده.
۲ (هغه له ما څکه غوښتنه وکړه، دا چې پخپله يې نه غوښتل.
۳ (هغه په خپله کورنۍ کې له خپلې مور او خور سره ډېره مینه کوي.
۴ (په خپله خوله دې وویل، بل چا نه.
۵ (پخپله يې دغه کار هم کولی شو، خو د لټوالي له کبله يې پر خپل ورور وکړ.
۶ (دغه ستونزه یوازې ته پخپله حلولی شې .
۷ (که په خپله خوښه دلته راشې، نو غوره به وي.
۸ (څوک چې په خپله ژبه نه شي غږېدای، نو داسې دی لکه یو بې اروا بدن.
۹ (لومړی يې څه نه ویل، خو بیا يې پخپله اقرار وکړ، چې دا کار ده کړی دی.
۱۰ (هغه ماته وویل، چې زه درپسې درځم، خو زه پخپله ورغلم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خوا او پخوا تمرین :

۱ (دا خبره يې ماته پخوا کړې وه.

۲ (زه د خپل ملګري په خوا کې کېناستم.

۳ (پخوا به خلکو داسې کول، خو اوس يې دغه کار پرېښی دی.

۴ (دا ډېر پخوانی انځور دی.

۵ (هغه تل د خپلې مينې په حوا کې اوسېدل غواړي.

۶ (که پخوا دې دې ويلي وای، نو وژلی به يې وای .

۷ (دا ښار ډېر بدل شوی دی .د پخوا په څېر نه دی پاتې شوی.

۸ (که زموږ په خوا راغلې، نو د يو سلام لپاره راشه.

۹ (پخوانۍ کيسې پرېږده – نوې خبرې وکړه!

۱۰ (دا کار يې پخوا کړی که اوس؟

له خوا او لخوا تمرين:

۱ (که زما له خوا څه مرستې ته اړتيا وي، نو چمتو يم.

۲ (زما له خوا دې تاسو ټولو ته اختر مبارک وي.

۳ (دا پرېکړه ولسمشر لخوا وشوه.

۴ (زما لخوا يوه تېروتنې شوې ده.

۵ (په ښوونځي کې د مدير لخوا د موبايل بنديځ يوه اندېوښتنه ترسره شوه .

۶ (باد له دغې خوا راغی.

۷ (له يوې خوا ډېرې ګټې لري او له بلې خوا زيانونه هم .

چېرې او چېرته تمرين :

۱ (بلاله ته اوس چېرته اوسېږې؟

۲ (ته چېرې تللی وې، زه درپسې ګرځېدم.

۳ (چېرې روان يې؟ که ښار ته ځې، نو زه هم درسره ځم.

۴ (هر چېرته چې وې، خوشاله اوسې.

۵ (زه چې هر چېرې تلل وغواړم، نو ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ (زویه وګوره، چې ستا پنډوسکی چېرته پروت دی .څوک به یې درنه پټ کړي.
۷ (زه په کټ کې څملم او ته چېرته څملې، په کټ کې یا پر ځمکه.
۸ (هغه چېرې لاړ؟ ماته یې هېڅ ونه ویل.
۹ (تاسو چېرته پاتې کېږئ؟
۱۰ (خدای خبر، چې هغه به چېرته پټ وي .هېڅ یې نه شم پیدا کولی .

هم داسې او همداسې توپیرونه:

۱ (ماته یې هم داسې یوه خبره وکړه.
۲ (هغه ته یې هم داسې یو کارټ ورکړ .
۳ (همداسې نه ده .تاته چا ناسم معلومات درکړي دي.
۴ (ما لومړی هم داسې فکر کاوه.
۵ (ما چې کله خپل اند ورسره ګډ کړ، نو ده وویل، چې بلکل همداسې ده .
۶ (دا ته هم داسې غږېږې، شرمېږې نه؟
۷ (همداسې تبا ښه دی، چې موږ ته غوږ نه نیسي .

دې – دی – ده – دي تمرین:

۱ (دوی راغلي دي او ښه خوشاله دي.
۲ (ګلالۍ خواشینې ده .
۳ (احمد ښه هلک دی .له نورو سره جنګ نه کوي.
۴ (دا خبره دې څه لپاره وکړه؟
۵ (په انځور کې محمود دی او په خوا کې یې ورسره لوښه ناستې دي .
۶ (دا خبره یې نه ده کړې .
۷ (اوس اوړی دی، نو ګرمي ډېره ده.
۸ (که دې خوښه، نو هلته به لاړ شو.
۹ (دا زما ملګري دي .یو احمد نومېږي او بل اتل.
۱۰ (په دې اړه ستا څه لید دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د" د "او" له "سربلونو تمرين:

١ (زه پرون له امريکې څخه راغلم.
٢ (لوبغاړي توپ له دغې خوا راوشاړه.
٣ (دا د دوی کور دی.
۴ (الوتکې د وارو له پاسه الوزي.
۵ (له يو کال راهيسې مې ته نه يې ليدلی.
۶ (له غرمې وروسته درسره وينم.
٧ (زه له خپلو ملګرو سره په چکر ځم.
٨ (له دغه کتاب پرته، نور مې نه خوښيږي.
٩ (موږ له هغه ملاتړ کوو.
١٠ (زه له تاسو ټولو مننه کوم.

د نومونو د اوښتي حالت تمرين:

١ (د دغه سړي په اړه دې څه نظر دی؟
٢ (هغې ښځې ته ووايه، چې دلته راشي.
٣ (زمري يو لوی غرنی غويی ونيوه او ويې خوړ.
۴ (هغه د خوشالۍ پر مهال هم خوابدی ناست وي.
۵ (په اوړي کې دلته دومره ګرمي نه وي.
۶ (د ژمي لپاره تاوده کالي ويېره.
٧ (ګرم ننګيال و، خو پړا پر بريالي وروتړله.
٨ (دغې ځمکې ته پر سم وخت اوبه ورکوئ.
٩ (توريالي نن په سيالۍ کې ماته وخوړه.
١٠ (زه تر يوې بجې پورې بوخت يم.
١١ (هغه له نجيبې سره ښار ته لاړه.
١٢ (په پسرلي کې ګلان راشنه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

[noom] – noun:نوم

د څیزونو، ځایونو، انسانانو او طبعیت نومونه :لمر، لاس، سړی، پنډوسکی، کابل، لندن، احمد، باران ....

verb– [karr]:کړ

هغه وییونه، چې کړنې او پېښې څرګندوي .کړ ته مهالوییی هم ویل کیږي، دا چې له مهالونو سره اړول کیږي .

بېلګې :کول، راوړل، وهل، لمبېدل، رسېدل، خوړل، څښل ....

[karrwal] – adverb:کړول

د څنګه، کله، څومره او چېري/چیرته پوښتنو ځوابونه ورکوي لکه :هلته، دلته، په بیړه، په تېزۍ سره، هیڅکله، نن، مخکې...

[nomzaray] – pronoun:نومځری

د نومونو استازي دي :زه، موږ، هغه، دا، دی، هغوی، ماته، ما، تا، زموږ، زما، ستاسو، د هغه، مې/یې/دې...

[sarbal] – preposition: سربل

د لوري او ځای معلومات ورکوي :

له ...سره، لپاره، ترشا، مخ ته، پر، په...کې،

باندې، تر منځ...

[staaynoom] – adjective:ستاینوم

د تشریح او څرنګوالي نومونه :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناوړ، بېخونده، له کاره وتلی، ورو، تېز، ښکلی، ستر، وړوکی، هیلمن، سولییز، ځایي، هوایي...

اړيکتوري:conjunctions – [arreektoree]

غوندلې (جملې (سره تړي :او، ځکه، خو، که، چې، کله چې، دا چې، نو، سره له دې چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

وییپانگه:

[wayay] ویی word:

[weyoona]وییونه words:

[ghonddala]غونډله sentence:

[zhaba]ژبه language:

[yaw-garray]یوګړی singular:

[dder-garray]ډېرګړی plural:

[nogay]نوږی gender:

[nareena]نرینه male:

[hadzeena]ښځینه female:

[toray]توری letter:

[toree]توري letters:

مفعول obejct:

[karrnd]کړند subject:

پای end:

پایونه ebdings:

بڼه (شکل) form/shape:

مومل find:

پېرودونکی buyer:

پلورونکی Seller:

بډې bribe:

مخنیوی prevention:

زیارکښ Diligent/hard-working:

پتمن respected/honourable:

(c) ketabton.com: The Digital Library

guess:اټکل
week:اوونۍ
effective:اغېزناک
moment:شېبه
example:بېلګه
use:کارول
usage:کارونه
representation:استازیتوب
Likewise:همدارنګه/ همداراز
sustainable:پایښتي (دوامداره)
opinion:اند
Imagination:واند
contents:منځپانګه
stage:پورتال
about:په اړه
regaeding/related:اړوند
teacher:ښوونکی[howoonkai]
teacher f.:ښوونکې[howoonke]
strong:پیاوړی / غښتلی
school:ښوونځی[howandzai]
faculty:پوهنځی
sad:خواشینی / خوابدی
race:پښت
races:پښتونه
training:تمرین
brave:توریالی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکهrelation or contact:
له ...پرتهexcept:
لامل/ کبلreason:
لوبغاړیplayer:
[alwataka]الوتکهairplane:
له ...راهیسيsince:
لوستونکیreader:
چټک/ تېزfast:
[tawpeer]توپیرdifference:
ژباړهtranslation:
همغږيagreement:
ټینګارinsistence:
ازموینهexam:
نومیالیfamous:
قاعدهrule:
جوت / څرګندobvious:
خپلواکdependant:
ناخپلواکindependant:
څرنګوالیmodus:
څښاکdrinking:
څیزthing:
څارلfollow or observe:
سپېڅلیholy:
څرمنskin:
څارنواليpublic prosecution:
خوځښتmovement:
[nawakht]نوښتinnovation:
ځلاندbright:
اخځreference:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځليکونه

- پوهاند دوکتور مجاور احمد زيار ، پښتو پښويه ، دانش خپرندويه ټولنه ، پېښنور ، ۲۰۰۵ م کال .
- محمد اسماعيل يون . پښتو ليکنی (پوهندوی علمي رتبې لپاره) سمون ، يون کلتوري يون ، کابل ، ۱۳۸۷ ل کال .
- پوهنوال محمد صابر خويشکي، پښتو وييپوهنه او غږپوهنه ، صميم خپرندويه ټولنه ، کابل ، ۲۰۰۵م کال .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library